Ειδικά Έργα

Ο Σεβασμιώτατος*

Garland F. Byers, Jr., J.D., D.D.‡

Επίσκοπος των Εθνών, με αποστολική εντολή

Μάτιας Γκέρουνγκ (Matthias Gerung), η πτώση της Βαβυλώνας και ο Ιππέας του λευκού ίππου (Αποκ. 18:9–24· 19:11–21), μικρογραφία στη Βίβλο του Ότχαϊνριχ (Ottheinrich-Bibel), περ. 1530–1532. Βαυαρική Κρατική Βιβλιοθήκη (Bayerische Staatsbibliothek), Μόναχο (Cgm 8010, φ. 302v).

Κοινό κτήμα.

«Καὶ μὴ συγκοινωνεῖτε τοῖς ἔργοις τοῖς ἀκάρποις τοῦ σκότους, μᾶλλον δὲ καὶ ἐλέγχετε·»

Εφεσ. 5:11 (Πατριαρχική Έκδοση)

Από την πρώτη κιόλας στιγμή κατά την οποία ο Χριστός ανέθεσε στους Αποστόλους την αποστολή τους και τους απέστειλε στον κόσμο να κηρύξουν το Ευαγγέλιο σε όλα τα έθνη,[1] η Εκκλησία βρίσκεται πλήρως εμπλεγμένη σε πνευματικό πόλεμο με τις δυνάμεις του σκότους, τόσο στις πνευματικές σφαίρες[2] όσο και σωματικά σε όλη τη γη.[3] Ο πόλεμος αυτός έλαβε κατά καιρούς διάφορες μορφές, όπως: (1) τη χρήση του νόμου ως όπλου από τον εχθρό·[4,5] (2) τους ψευδοπροφήτες, οι οποίοι κήρυξαν ένα νέο ευαγγέλιο και όχι εκείνο που μας έδωσε ο Κυριος μας Ιησούς Χριστός·[6] (3) τις ψευδείς διδασκαλίες, τις αιρέσεις και τις βλασφημίες

κάθε είδους.[7] (4) τον διωγμό των πιστών μέχρι θανάτου και μαρτυρίου.[8] (5) την κανονικοποίηση της αμαρτίας με ύπουλα μέσα και τεχνάσματα, σχεδιασμένα ως ψυχαγωγία και επιμελώς διαμορφωμένα ώστε να ελκύουν τις μάζες.[9] (6) την απόσπαση της προσοχής των πιστών με ασήμαντα πράγματα, ενώ ταυτόχρονα δέχεται επίθεση καθετί ευπρεπές και άγιο.[10] (7) την ειδωλολατρία και τη λατρεία των αρχόντων.[11] (8) την έκχυση αθώου αίματος.[12] (9) την αιματοχυσία που έγινε θέαμα.[13] (10) την καταπίεση των φτωχών και την απληστία.[14] (11) τη δουλεία και το εμπόριο ανθρώπων.[15] (12) τον αποκρυφισμό, τη μαγεία και τη μαντεία.[16] (13) την τυραννία και τους άρχοντες που στέκονται υπεράνω του νόμου.[17] (14) τη διαφθορά μέσα στην Εκκλησία.[18] (15) το σχίσμα και τη διαίρεση του σώματος.[19] (16) την αποστασία υπό πίεση.[20] και άλλα ζητήματα, πάρα πολλά για να αναφερθούν εδώ, τα οποία έπληξαν την Εκκλησία και παρεμπόδισαν τη μετάδοση του Ευαγγελίου.[21]

Τα Ειδικά Έργα του Επισκόπου συνεχίζουν αυτό το έργο έως τις ημέρες μας. Κάθε έργο πραγματεύεται ένα ζήτημα το οποίο, κατά την πεποίθηση του Επισκόπου, χρειάζεται την ιδιαίτερη προσοχή της Εκκλησίας[22] σε αυτή τη στιγμή της ιστορίας.[23] Ορισμένα συγγράμματα, τα οποία είναι οργανωμένα και καταχωρισμένα σε κάποιο έργο σε αυτόν τον ιστότοπο, απευθύνονται μόνο σε μια εκκλησία ή σε εκκλησίες των δέκα βασιλειών.[24] Άλλα συγγράμματα απευθύνονται απευθείας στους διάφορους αξιωματούχους, εταιρείες, θεσμούς ή/και άλλα πρόσωπα που εμπλέκονται στο ζήτημα του Ειδικού Έργου.[25] Ένα σύγγραμμα που απευθύνεται είτε σε τρίτους εκτός της εκκλησίας είτε στις ίδιες τις εκκλησίες μπορεί να βρίσκεται στην ενότητα των Ειδικών Έργων ή στην ενότητα ή τις ενότητες των συγγραμμάτων που είναι αφιερωμένες στις δέκα βασιλείες τις οποίες αφορά.

Κατά την πρακτική του Επισκόπου, όλα τα συγγράμματα αριθμούνται διαδοχικά κατά την ημερομηνία κατά την οποία συντάσσονται.[26] Κάθε σύγγραμμα στηρίζεται σε πηγές, και οι αυθεντίες του παρατίθενται πλήρως.[27]

Τα Έργα

«Ο νόμος είναι το όπλο του βασιλέως»

Πώς ο νόμος μετατρέπεται σε όπλο εναντίον της Εκκλησίας και των πιστών.

Το σχέδιο των παγκοσμιοποιητών για την παγκόσμια κυριαρχία

Η ενιαία παγκόσμια τάξη και η απάντηση της Εκκλησίας.

Σημειώσεις

1

«...Ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς. Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, Διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν· καὶ ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος. Ἀμήν.» Ματθ. 28:18–20 (Πατριαρχική Ἔκδοση). «...Πορευθέντες εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα κηρύξατε τὸ εὐαγγέλιον πάσῃ τῇ κτίσει.» Μάρκ. 16:15 (Πατριαρχική Ἔκδοση). «...οὕτως γέγραπται καὶ οὕτως ἔδει παθεῖν τὸν χριστὸν καὶ ἀναστῆναι ἐκ νεκρῶν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, Καὶ κηρυχθῆναι ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ μετάνοιαν καὶ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν εἰς πάντα τὰ ἔθνη, ἀρξάμενον ἀπὸ Ἱερουσαλήμ.» Λουκ. 24:46–47 (Πατριαρχική Ἔκδοση). «...Εἰρήνη ὑμῖν. καθὼς ἀπέσταλκέν με ὁ πατήρ, κἀγὼ πέμπω ὑμᾶς.» Ιω. 20:21 (Πατριαρχική Ἔκδοση). «Ἀλλὰ λήψεσθε δύναμιν ἐπελθόντος τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐφ' ὑμᾶς, καὶ ἔσεσθέ μοι μάρτυρες ἔν τε Ἱερουσαλὴμ καὶ ἐν πάσῃ τῇ Ἰουδαίᾳ καὶ Σαμαρείᾳ καὶ ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς.» Πράξ. 1:8 (Πατριαρχική Ἔκδοση). «Καὶ κηρυχθήσεται τοῦτο τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας ἐν ὅλῃ τῇ οἰκουμένῃ εἰς μαρτύριον πᾶσιν τοῖς ἔθνεσιν, καὶ τότε ἥξει τὸ τέλος.» Ματθ. 24:14 (Πατριαρχική Ἔκδοση). «Ἐκεῖνοι δὲ ἐξελθόντες ἐκήρυξαν πανταχοῦ, τοῦ κυρίου συνεργοῦντος καὶ τὸν λόγον βεβαιοῦντος διὰ τῶν ἐπακολουθούντων σημείων. Ἀμήν.» Μάρκ. 16:20 (Πατριαρχική Ἔκδοση). «Πῶς δὲ κηρύξουσιν ἐὰν μὴ ἀποσταλῶσιν· Καθὼς γέγραπται· Ὡς ὡραῖοι οἱ πόδες τῶν εὐαγγελιζομένων εἰρήνην, τῶν εὐαγγελιζομένων τὰ ἀγαθά!» Ρωμ. 10:15 (Πατριαρχική Ἔκδοση).

Η πρώτη Εκκλησία

«Οἱ ἀπόστολοι ἡμῖν εὐηγγελίσθησαν ἀπὸ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς ἀπὸ τοῦ θεοῦ ἐξεπέμφθη. ὁ Χριστὸς οὖν ἀπὸ τοῦ θεοῦ καὶ οἱ ἀπόστολοι ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ· ἐγένοντο οὖν ἀμφότερα εὐτάκτως ἐκ θελήματος θεοῦ. παραγγελίας οὖν λαβόντες καὶ πληροφορηθέντες διὰ τῆς ἀναστάσεως τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ πιστωθέντες ἐν τῷ λόγῳ τοῦ θεοῦ, μετὰ πληροφορίας πνεύματος ἁγίου ἐξῆλθον εὐαγγελιζόμενοι, τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ μέλλειν ἔρχεσθαι...» (πρωτότυπο ελληνικό κείμενο) Κλήμης Ρώμης, *Α΄ Επιστολή προς Κορινθίους* 42.1–3, ελληνικό κείμενο: Kirsopp Lake (επιμ.), *The Apostolic Fathers*, τόμ. 1 (London: William Heinemann· New York: The Macmillan Company, 1912).

2

«Ἐνδύσασθε τὴν πανοπλίαν τοῦ θεοῦ πρὸς τὸ δύνασθαι ὑμᾶς στῆναι πρὸς τὰς μεθοδείας τοῦ διαβόλου· Ὅτι οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡ πάλη πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου, πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἐπουρανίοις. Διὰ τοῦτο ἀναλάβετε τὴν πανοπλίαν τοῦ θεοῦ, ἵνα δυνηθῆτε ἀντιστῆναι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ πονηρᾷ καὶ ἅπαντα κατεργασάμενοι στῆναι.» Εφεσ. 6:11–13 (Πατριαρχική Ἔκδοση). «Ἐν σαρκὶ γὰρ περιπατοῦντες οὐ κατὰ σάρκα στρατευόμεθα-· Τὰ γὰρ ὅπλα τῆς στρατείας ἡμῶν οὐ σαρκικά, ἀλλὰ δυνατὰ τῷ θεῷ πρὸς καθαίρεσιν ὀχυρωμάτων-·— Λογισμοὺς καθαιροῦντες καὶ πᾶν ὕψωμα ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ θεοῦ, καὶ αἰχμαλωτίζοντες πᾶν νόημα εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ χριστοῦ...» Β΄ Κορ. 10:3–5 (Πατριαρχική Ἔκδοση). «Ὅτι ἐν αὐτῷ ἐκτίσθη τὰ πάντα, τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, τὰ ὁρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα, εἴτε θρόνοι εἴτε κυριότητες εἴτε ἀρχαί εἴτε ἐξουσίαι· τὰ πάντα δι' αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὸν ἔκτισται...» Κολ. 1:16 (Πατριαρχική Ἔκδοση). «Ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς ὡς πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων· γίνεσθε οὖν φρόνιμοι ὡς οἱ ὄφεις καὶ ἀκέραιοι ὡς αἱ περιστεραί.» Ματθ. 10:16 (Πατριαρχική Ἔκδοση). «Ἀγωνίζου τὸν καλὸν ἀγῶνα τῆς πίστεως...» Α΄ Τιμ. 6:12 (Πατριαρχική Ἔκδοση). «Σὺ οὖν κακοπάθησον ὡς καλὸς στρατιώτης Ἰησοῦ χριστοῦ. Οὐδεὶς στρατευόμενος ἐμπλέκεται ταῖς τοῦ βίου πραγματείαις, ἵνα τῷ στρατολογήσαντι

ἀρέσῃ.» Β΄ Τιμ. 2:3–4 (Πατριαρχική Έκδοση). «Ὁ δὲ Μιχαὴλ ὁ ἀρχάγγελος, ὅτε τῷ διαβόλῳ διακρινόμενος διελέγετο περὶ τοῦ Μωσέως σώματος, οὐκ ἐτόλμησεν κρίσιν ἐπενεγκεῖν βλασφημίας, ἀλλ᾽ εἶπεν· Ἐπιτιμήσαι σοι κύριος.» Ιούδ. 9 (Πατριαρχική Έκδοση). «Οἶδα ἄνθρωπον ἐν χριστῷ πρὸ ἐτῶν δεκατεσσάρων-· εἴτε ἐν σώματι οὐκ οἶδα, εἴτε ἐκτὸς τοῦ σώματος οὐκ οἶδα, ὁ θεὸς οἶδεν-· ἁρπαγέντα τὸν τοιοῦτον ἕως τρίτου οὐρανοῦ. Καὶ οἶδα τὸν τοιοῦτον ἄνθρωπον-· εἴτε ἐν σώματι εἴτε ἐκτὸς τοῦ σώματος οὐκ οἶδα, ὁ θεὸς οἶδεν-· Ὅτι ἡρπάγη εἰς τὸν παράδεισον καὶ ἤκουσεν ἄρρητα ῥήματα, ἃ οὐκ ἐξὸν ἀνθρώπῳ λαλῆσαι.» Β΄ Κορ. 12:2–4 (Πατριαρχική Έκδοση). (Δείχνει ότι υπάρχουν πολλές διαστάσεις στον κόσμο των πνευμάτων και στα επουράνια.) «Καὶ τῇ ὑπερβολῇ τῶν ἀποκαλύψεων ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι...» Β΄ Κορ. 12:7 (Πατριαρχική Έκδοση). «Ἰδοὺ Κυρίου τοῦ θεοῦ σου ὁ οὐρανὸς καὶ ὁ οὐρανὸς τοῦ οὐρανοῦ, ἡ γῆ καὶ πάντα ὅσα ἐστὶν ἐν αὐτῇ·» Δευτ. 10:14 (Ο΄). «Ὅτι εἰ ἀληθῶς κατοικήσει ὁ θεὸς μετὰ ἀνθρώπων ἐπὶ τῆς γῆς; εἰ ὁ οὐρανὸς καὶ ὁ οὐρανὸς τοῦ οὐρανοῦ οὐκ ἀρκέσουσίν σοι, πλὴν καὶ ὁ οἶκος οὗτος ὃν ᾠκοδόμησα τῷ ὀνόματί σου;» Γ΄ Βασ. 8:27 (Ο΄). «...Σὺ εἶ αὐτὸς Κύριος μόνος· σὺ ἐποίησας τὸν οὐρανὸν τοῦ οὐρανοῦ καὶ πᾶσαν τὴν στάσιν αὐτῶν...» Νεεμ. 9:6 (Ο΄). «Αἰνεῖτε αὐτόν, οἱ οὐρανοὶ τῶν οὐρανῶν, καὶ τὸ ὕδωρ τὸ ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν.» Ψαλμ. 148:4 (Ο΄). «Τὸ δέ ἀνέβη τί ἐστιν εἰ μὴ ὅτι καὶ κατέβη πρῶτον εἰς τὰ κατώτερα μέρη τῆς γῆς· Ὁ καταβὰς αὐτός ἐστιν καὶ ὁ ἀναβὰς ὑπεράνω πάντων τῶν οὐρανῶν, ἵνα πληρώσῃ τὰ πάντα.» Εφεσ. 4:9–10 (Πατριαρχική Έκδοση). «Εὐλογητὸς ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ, ὁ εὐλογήσας ἡμᾶς ἐν πάσῃ εὐλογίᾳ πνευματικῇ ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἐν χριστῷ...» Εφεσ. 1:3 (Πατριαρχική Έκδοση). «Ἣν ἐνήργησεν ἐν τῷ χριστῷ ἐγείρας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν, καὶ ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ αὐτοῦ ἐν τοῖς ἐπουρανίοις Ὑπεράνω πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας καὶ δυνάμεως καὶ κυριότητος καὶ παντὸς ὀνόματος ὀνομαζομένου οὐ μόνον ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι...» Εφεσ. 1:20–21 (Πατριαρχική Έκδοση). «Ἔχοντες οὖν ἀρχιερέα μέγαν διεληλυθότα τοὺς οὐρανούς, Ἰησοῦν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, κρατῶμεν τῆς ὁμολογίας.» Εβρ. 4:14 (Πατριαρχική Έκδοση).

Η πρώτη Εκκλησία

«Σπουδάζετε οὖν πυκνότερον συνέρχεσθαι εἰς εὐχαριστίαν θεοῦ καὶ εἰς δόξαν. ὅταν γὰρ πυκνῶς ἐπὶ τὸ αὐτὸ γίνεσθε, καθαιροῦνται αἱ δυνάμεις τοῦ Σατανᾶ...» (πρωτότυπο ελληνικό κείμενο) Ιγνάτιος Αντιοχείας, *Προς Εφεσίους* 13.1, ελληνικό κείμενο: Kirsopp Lake (επιμ.), *The Apostolic Fathers*, τόμ. 1 (London: William Heinemann· New York: The Macmillan Company, 1912).

3

«Καὶ εἶπεν ὁ κύριος τῷ διαβόλῳ Πόθεν παραγέγονας; καὶ ἀποκριθεὶς ὁ διάβολος τῷ κυρίῳ εἶπεν Περιελθὼν τὴν γῆν καὶ ἐμπεριπατήσας τὴν ὑπ᾽ οὐρανὸν πάρειμι.» Ιώβ 1:7 (Ο΄). «Ἐξῆλθεν δὲ ὁ διάβολος ἀπὸ τοῦ κυρίου, καὶ ἔπαισεν τὸν Ἰὼβ ἕλκει πονηρῷ ἀπὸ ποδῶν ἕως κεφαλῆς.» Ιώβ 2:7 (Ο΄). «Καὶ ἔστη διάβολος ἐν τῷ Ἰσραήλ, καὶ ἐπέσεισεν τὸν Δαυεὶδ τοῦ ἀριθμῆσαι τὸν Ἰσραήλ.» Α΄ Παρ. 21:1 (Ο΄). «Καὶ ἔδειξέν μοι Κύριος τὸν Ἰησοῦν τὸν ἱερέα τὸν μέγαν, ἑστῶτα πρὸ προσώπου ἀγγέλου Κυρίου, καὶ ὁ διάβολος ἱστήκει ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ τοῦ ἀντικεῖσθαι αὐτῷ.» Ζαχ. 3:1 (Ο΄). «Καὶ ὥρθρισεν ὁ λειτουργὸς Ἐλεισαῖε ἀναστῆναι καὶ ἐξῆλθεν, καὶ ἰδοὺ δύναμις κυκλοῦσα τὴν πόλιν καὶ ἵππος καὶ ἅρμα· καὶ εἶπεν τὸ παιδάριον πρὸς αὐτόν Ὦ, κύριε· πῶς ποιήσωμεν; καὶ εἶπεν Ἐλεισαῖε Μὴ φοβοῦ, ὅτι πλείους οἱ μεθ᾽ ἡμῶν ὑπὲρ τοὺς μετ᾽ αὐτῶν. καὶ προσεύξατο Ἐλεισαῖε καὶ εἶπεν Κύριε, διάνοιξον τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ παιδαρίου καὶ ἰδέτω· καὶ διήνοιξεν Κύριος τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, καὶ εἶδεν· καὶ ἰδοὺ τὸ ὄρος πλῆρες ἵππων, καὶ ἅρμα πυρὸς περικύκλῳ Ἐλεισαῖε.» Δ΄ Βασ. 6:15–17 (Ο΄). «Τότε Ναβουχοδονοσὸρ ἐπλήσθη θυμοῦ, καὶ ἡ μορφὴ τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἠλλοιώθη ἐπὶ Σεδράχ, Μισάχ, καὶ Ἀβδεναγώ, καὶ ἐπέταξε καῆναι τὴν κάμινον ἑπταπλασίως παρ᾽ ὃ ἔδει αὐτὴν καῆναι, καὶ ἄνδρας ἰσχυροτάτους τῶν ἐν τῇ δυνάμει ἐπέταξε συμποδίσαντας τὸν Σεδράχ, Μισάχ, Ἀβδεναγώ, ἐμβαλεῖν εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρὸς τὴν καιομένην. τότε οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι συνεποδίσθησαν, ἔχοντες τὰ ὑποδήματα αὐτῶν καὶ τὰς τιάρας αὐτῶν ἐπὶ τῶν κεφαλῶν

αὐτῶν, σὺν τῷ ἱματισμῷ αὐτῶν, καὶ ἐβλήθησαν εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρὸς τὴν καιομένην. ἐπειδὴ τὸ πρόσταγμα τοῦ βασιλέως ἤπειγεν καὶ ἡ κάμινος ἐξεκαύθη ὑπὲρ τὸ πρότερον ἑπταπλασίως, καὶ οἱ ἄνδρες οἱ προχειρισθέντες συμποδίσαντες αὐτοὺς καὶ προσαγαγόντες τῇ καμίνῳ ἐνεβάλοσαν εἰς αὐτήν. τοὺς μὲν οὖν ἄνδρας τοὺς συμποδίσαντας τοὺς περὶ τὸν Ἀζαρίαν ἐξελθοῦσα ἡ φλὸξ ἐκ τῆς καμίνου ἐνεπύρισε καὶ ἀπέκτεινεν, αὐτοὶ δὲ συνετηρήθησαν. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἀκοῦσαι τὸν βασιλέα ὑμνούντων αὐτῶν καὶ ἑστὼς ἐθεώρει αὐτοὺς ζῶντας· τότε Ναβουχοδονοσὸρ ὁ βασιλεὺς ἐθαύμασε, καὶ ἀνέστη σπεύσας καὶ εἶπεν τοῖς φίλοις αὐτοῦ Οὐχὶ ἄνδρας τρεῖς ἐβάλομεν εἰς μέσον τοῦ πυρὸς πεπεδημένους; καὶ εἶπον τῷ βασιλεῖ Ἀληθῶς, βασιλεῦ. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεύς Ἰδοὺ ἐγὼ ὁρῶ ἄνδρας τέσσαρας λελυμένους περιπατοῦντας ἐν τῷ πυρί, καὶ φθορὰ οὐδεμία ἐγενήθη ἐν αὐτοῖς, καὶ ἡ ὅρασις τοῦ τετάρτου ὁμοίωμα ἀγγέλου θεοῦ.» Δαν. 3:19–23, 91–92 (Ο′). «Ἀναβοήσας δὲ Δαρεῖος ὁ βασιλεὺς εἶπε τῷ Δανιήλ Ὁ θεός σου, ᾧ σὺ λατρεύεις ἐνδελεχῶς τρὶς τῆς ἡμέρας, αὐτὸς ἐξελεῖταί σε ἐκ χειρὸς τῶν λεόντων· ἕως πρωὶ θάρρει. τότε Δανιὴλ ἐρρίφη εἰς τὸν λάκκον τῶν λεόντων, καὶ ἠνέχθη λίθος καὶ ἐτέθη εἰς τὸ στόμα τοῦ λάκκου, καὶ ἐσφραγίσατο ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ δακτυλίῳ ἑαυτοῦ καὶ ἐν τοῖς δακτυλίοις τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ, ὅπως μὴ ἀπ’ αὐτῶν ἀρθῇ ὁ Δανιὴλ ἢ ὁ βασιλεὺς αὐτὸν ἀνασπάσῃ ἐκ τοῦ λάκκου. τότε ὑπέστρεψεν ὁ βασιλεὺς εἰς τὰ βασίλεια αὐτοῦ καὶ ηὐλίσθη νῆστις, καὶ ἦν λυπούμενος περὶ τοῦ Δανιήλ. τότε ὁ θεὸς τοῦ Δανιὴλ πρόνοιαν ποιούμενος αὐτοῦ ἀπέκλεισε τὰ στόματα τῶν λεόντων, καὶ οὐ παρηνώχλησαν τῷ Δανιήλ. καὶ ὁ βασιλεὺς Δαρεῖος ὤρθρισε πρωὶ καὶ παρέλαβε μεθ’ ἑαυτοῦ τοὺς σατράπας, καὶ πορευθεὶς ἔστη ἐπὶ τοῦ στόματος τοῦ λάκκου τῶν λεόντων. τότε ὁ βασιλεὺς ἐκάλεσε τὸν Δανιὴλ φωνῇ μεγάλῃ μετὰ κλαυθμοῦ λέγων Ὦ Δανιήλ, εἰ ἄρα ζῇς, καὶ ὁ θεός σου, ᾧ λατρεύεις ἐνδελεχῶς, σέσωκέ σε ἀπὸ τῶν λεόντων, καὶ οὐκ ἠχρείωκάν σε; τότε Δανιὴλ ἐπήκουσε φωνῇ μεγάλῃ καὶ εἶπεν Βασιλεῦ, ἔτι εἰμὶ ζῶν, καὶ σέσωκέ με ὁ θεὸς ἀπὸ τῶν λεόντων, καθότι δικαιοσύνη ἐν ἐμοὶ εὑρέθη ἐναντίον αὐτοῦ· καὶ ἐναντίον δὲ σοῦ, βασιλεῦ, οὔτε ἄγνοια οὔτε ἁμαρτία εὑρέθη ἐν ἐμοί· σὺ δὲ ἤκουσας ἀνθρώπων πλανώντων βασιλεῖς καὶ ἔρριψάς με εἰς τὸν λάκκον τῶν λεόντων εἰς ἀπώλειαν.» Δαν. 6:16–22 (Ο′). «Καὶ εἶπεν πρὸς μέ Μὴ φοβοῦ, Δανιήλ· ὅτι ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς πρώτης ἧς ἔδωκας τὸ πρόσωπόν σου διανοηθῆναι καὶ ταπεινωθῆναι ἐναντίον κυρίου τοῦ θεοῦ σου, εἰσηκούσθη τὸ ῥῆμά σου, καὶ ἐγὼ εἰσῆλθον τῷ ῥήματί σου. καὶ ὁ στρατηγὸς βασιλέως Περσῶν ἀνθειστήκει ἐναντίον μου εἴκοσι καὶ μίαν ἡμέραν· καὶ ἰδοὺ Μιχαὴλ εἷς τῶν ἀρχόντων τῶν πρώτων ἐπῆλθε βοηθῆσαί μοι, καὶ αὐτὸν ἐκεῖ κατέλιπον μετὰ τοῦ στρατηγοῦ τοῦ βασιλέως Περσῶν.» Δαν. 10:12–13 (Ο′). «Εἰσῆλθεν δὲ ὁ Σατανᾶς εἰς Ἰούδαν τὸν ἐπικαλούμενον Ἰσκαριώτην, ὄντα ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν δώδεκα,» Λουκ. 22:3 (Πατριαρχική Ἔκδοση). «Ἐγένετο δὲ πορευομένων ἡμῶν εἰς προσευχήν παιδίσκην τινὰ ἔχουσαν πνεῦμα Πύθωνος ἀπαντῆσαι ἡμῖν, ἥτις ἐργασίαν πολλὴν παρεῖχεν τοῖς κυρίοις αὐτῆς μαντευομένη. Αὕτη κατακολουθήσασα τῷ Παύλῳ καὶ τῷ Σίλᾳ ἔκραζεν λέγουσα· Οὗτοι οἱ ἄνθρωποι δοῦλοι τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου εἰσίν, οἵτινες καταγγέλλουσιν ἡμῖν ὁδὸν σωτηρίας. Τοῦτο δὲ ἐποίει ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας. Διαπονηθεὶς δὲ ὁ Παῦλος καὶ ἐπιστρέψας τῷ πνεύματι εἶπεν· Παραγγέλλω σοι ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ χριστοῦ ἐξελθεῖν ἀπ’ αὐτῆς. καὶ ἐξῆλθεν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ. Ἰδόντες δὲ οἱ κύριοι αὐτῆς ὅτι ἐξῆλθεν ἡ ἐλπὶς τῆς ἐργασίας αὐτῶν, ἐπιλαβόμενοι τὸν Παῦλον καὶ τὸν Σίλαν εἵλκυσαν εἰς τὴν ἀγορὰν ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας, Καὶ προσαγαγόντες αὐτοὺς τοῖς στρατηγοῖς εἶπον· Οὗτοι οἱ ἄνθρωποι ἐκταράσσουσιν ἡμῶν τὴν πόλιν Ἰουδαῖοι ὑπάρχοντες, Καὶ καταγγέλλουσιν ἔθη ἃ οὐκ ἔξεστιν ἡμῖν παραδέχεσθαι οὐδὲ ποιεῖν Ῥωμαίοις οὖσιν. Καὶ συνεπέστη ὁ ὄχλος κατ’ αὐτῶν. Καὶ οἱ στρατηγοὶ περιρρήξαντες αὐτῶν τὰ ἱμάτια ἐκέλευον ῥαβδίζειν,» Πράξ. 16:16–22 (Πατριαρχική Ἔκδοση). «Νήψατε, γρηγορήσατε· ὁ ἀντίδικος ὑμῶν διάβολος ὡς λέων ὠρυόμενος περιπατεῖ ζητῶν τίνα καταπίῃ...» Α′ Πέτρ. 5:8 (Πατριαρχική Ἔκδοση). «Καὶ ἐγένετο πόλεμος ἐν τῷ οὐρανῷ· ὁ Μιχαὴλ καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ— τοῦ πολεμῆσαι μετὰ τοῦ δράκοντος· Καὶ ὁ δράκων ἐπολέμησεν καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ, Καὶ οὐκ ἴσχυσεν, οὐδὲ τόπος εὑρέθη αὐτῷ ἔτι ἐν τῷ οὐρανῷ. Καὶ ἐβλήθη ὁ δράκων,— ὁ ὄφις ὁ μέγας ὁ ἀρχαῖος, ὁ καλούμενος διάβολος καὶ ὁ Σατανᾶς, ὁ πλανῶν τὴν οἰκουμένην ὅλην, ἐβλήθη εἰς τὴν γῆν, καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ μετ’ αὐτοῦ ἐβλήθησαν. Καὶ ἤκουσα φωνὴν μεγάλην ἐν τῷ οὐρανῷ λέγουσαν· Ἄρτι ἐγένετο ἡ σωτηρία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἡμῶν καὶ ἡ ἐξουσία τοῦ χριστοῦ αὐτοῦ, ὅτι ἐβλήθη ὁ

κατήγορος τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν, ὁ κατηγορῶν αὐτῶν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ἡμῶν ἡμέρας καὶ νυκτός. Καὶ αὐτοὶ ἐνίκησαν αὐτὸν διὰ τὸ αἷμα τοῦ ἀρνίου καὶ διὰ τὸν λόγον τῆς μαρτυρίας αὐτῶν, καὶ οὐκ ἠγάπησαν τὴν ψυχὴν αὐτῶν ἄχρι θανάτου. Διὰ τοῦτο εὐφραίνεσθε οὐρανοὶ καὶ οἱ ἐν αὐτοῖς σκηνοῦντες· Οὐαὶ τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν, ὅτι κατέβη ὁ διάβολος πρὸς ὑμᾶς ἔχων θυμὸν μέγαν, εἰδὼς ὅτι ὀλίγον καιρὸν ἔχει.» Αποκ. 12:7–12 (Πατριαρχική Έκδοση). «Καὶ ὠργίσθη ὁ δράκων ἐπὶ τῇ γυναικί, καὶ ἀπῆλθεν ποιῆσαι πόλεμον μετὰ τῶν λοιπῶν τοῦ σπέρματος αὐτῆς, τῶν τηρούντων τὰς ἐντολὰς τοῦ θεοῦ καὶ ἐχόντων τὴν μαρτυρίαν Ἰησοῦ.» Αποκ. 12:17 (Πατριαρχική Έκδοση). «Καὶ ἐδόθη αὐτῷ πόλεμον ποιῆσαι μετὰ τῶν ἁγίων καὶ νικῆσαι αὐτούς, καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἐξουσία ἐπὶ πᾶσαν φυλὴν καὶ λαὸν καὶ γλῶσσαν καὶ ἔθνος.» Αποκ. 13:7 (Πατριαρχική Έκδοση).

4

«Μὴ συνπροσέσται σοι θρόνος ἀνομίας, ὁ πλάσσων κόπον ἐπὶ προστάγματι; θηρεύσουσιν ἐπὶ ψυχὴν δικαίου, καὶ αἷμα ἀθῷον καταδικάσονται.» Ψαλμ. 93:20–21 (Ο′). «Οὐαὶ τοῖς γράφουσιν πονηρίαν· γράφοντες γὰρ πονηρίαν γράφουσιν, ἐκκλίνοντες κρίσιν πτωχῶν, ἁρπάζοντες κρίμα πενήτων τοῦ λαοῦ μου, ὥστε εἶναι αὐτοῖς χήραν εἰς ἁρπαγὴν καὶ ὀρφανὸν εἰς προνομήν.» Ησ. 10:1–2 (Ο′). «Συνέταξεν δὲ Φαραὼ παντὶ τῷ λαῷ αὐτοῦ λέγων Πᾶν ἄρσεν ὃ ἐὰν τεχθῇ τοῖς Ἑβραίοις εἰς τὸν ποταμὸν ῥίψατε, καὶ πᾶν θῆλυ, ζωογονεῖτε αὐτό.» Ἐξ. 1:22 (Ο′). «Καὶ ἐλάλησεν πρὸς τὸν βασιλέα Ἀρταξέρξην λέγων Ὑπάρχει ἔθνος διεσπαρμένον ἐν τοῖς ἔθνεσιν ἐν πάσῃ τῇ βασιλείᾳ σου, οἱ δὲ νόμοι αὐτῶν ἔξαλλοι παρὰ πάντα τὰ ἔθνη, τῶν δὲ νόμων τοῦ βασιλέως παρακούουσιν, καὶ οὐ συμφέρει τῷ βασιλεῖ ἐᾶσαι αὐτούς. εἰ δοκεῖ τῷ βασιλεῖ, δογματισάτω ἀπολέσαι αὐτούς, κἀγὼ διαγράψω εἰς τὸ γαζοφυλάκιον τοῦ βασιλέως ἀργυρίου τάλαντα μύρια.» Εσθ. 3:8–9 (Ο′). «Καὶ ἀπεστάλη διὰ βιβλιαφόρων εἰς τὴν Ἀρταξέρξου βασιλείαν, ἀφανίσαι τὸ γένος τῶν Ἰουδαίων ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ μηνὸς δωδεκάτου, ὅς ἐστιν Ἀδάρ, καὶ διαρπάσαι τὰ ὑπάρχοντα αὐτῶν.» Εσθ. 3:13 (Ο′). «Καὶ ὁ κήρυξ ἐκήρυξε τοῖς ὄχλοις Ὑμῖν παραγγέλλεται, ἔθνη καὶ χῶραι, λαοὶ καὶ γλῶσσαι, ὅταν ἀκούσητε τῆς φωνῆς τῆς σάλπιγγος, σύριγγος, καὶ κιθάρας, σαμβύκης καὶ ψαλτηρίου, συμφωνίας καὶ παντὸς γένους μουσικῶν, πεσόντες προσκυνήσατε τῇ εἰκόνι τῇ χρυσῇ ἣν ἔστησε Ναβουχοδονοσὸρ βασιλεύς· καὶ πᾶς ὃς ἂν μὴ πεσὼν προσκυνήσῃ, αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐμβαλοῦσιν αὐτὸν εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρὸς τὴν καιομένην.» Δαν. 3:4–6 (Ο′). «Ὅτε δὲ ἐβουλεύσατο ὁ βασιλεὺς καταστῆσαι τὸν Δανιὴλ ἐπὶ πάσης τῆς βασιλείας αὐτοῦ, τότε βουλὴν καὶ γνώμην ἐβουλεύσαντο ἐν ἑαυτοῖς οἱ δύο νεανίσκοι πρὸς ἀλλήλους λέγοντες, ἐπεὶ οὐδεμίαν ἁμαρτίαν οὐδὲ ἄγνοιαν ηὕρισκον κατὰ τοῦ Δανιὴλ περὶ ἧς κατηγορήσουσιν αὐτοῦ πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ εἶπαν Δεῦτε στήσωμεν ὁρισμὸν καθ’ ἑαυτῶν, ὅτι πᾶς ἄνθρωπος οὐκ ἀξιώσει ἀξίωμα καὶ οὐ μὴ εὔξηται εὐχὴν ἀπὸ παντὸς θεοῦ ἕως ἡμερῶν τριάκοντα, ἀλλ’ ἢ παρὰ Δαρείου τοῦ βασιλέως· εἰ δὲ μή, ἀποθανεῖται· ἵνα ἡττήσωσι τὸν Δανιὴλ ἐναντίον τοῦ βασιλέως, καὶ ῥιφῇ εἰς τὸν λάκκον τῶν λεόντων. ᾔδεισαν γὰρ ὅτι Δανιὴλ προσεύχεται καὶ δεῖται Κυρίου τοῦ θεοῦ αὐτοῦ τρὶς τῆς ἡμέρας. τότε προσῆλθοσαν οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι καὶ εἶπαν ἐναντίον τοῦ βασιλέως Ὁρισμὸν καὶ στάσιν ἐστήσαμεν, ὅτι πᾶς ἄνθρωπος ὃς ἂν εὔξηται εὐχὴν ἢ ἀξιώσῃ ἀξίωμά τι παρὰ παντὸς θεοῦ ἕως ἡμερῶν τριάκοντα ἀλλ’ ἢ παρὰ Δαρείου τοῦ βασιλέως, ῥιφήσεται εἰς τὸν λάκκον τῶν λεόντων.» Δαν. 6:4–7 (Ο′). «Ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι· Ἡμεῖς νόμον ἔχομεν, καὶ κατὰ τὸν νόμον ἡμῶν ὀφείλει ἀποθανεῖν, ὅτι ἑαυτὸν θεοῦ υἱὸν ἐποίησεν.» Ιω. 19:7 (Πατριαρχική Έκδοση). «Ἀλλ’ ἵνα μὴ ἐπὶ πλεῖον διανεμηθῇ εἰς τὸν λαόν, ἀπειλῇ ἀπειλησώμεθα αὐτοῖς μηκέτι λαλεῖν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τούτῳ μηδενὶ ἀνθρώπων. Καὶ καλέσαντες αὐτοὺς παρήγγειλαν αὐτοῖς τὸ καθόλου μὴ φθέγγεσθαι μηδὲ διδάσκειν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ.» Πράξ. 4:17–18 (Πατριαρχική Έκδοση). «Μὴ εὑρόντες δὲ αὐτοὺς ἔσυρον τὸν Ἰάσονα καί τινας ἀδελφοὺς ἐπὶ τοὺς πολιτάρχας, βοῶντες ὅτι οἱ τὴν οἰκουμένην ἀναστατώσαντες οὗτοι καὶ ἐνθάδε πάρεισιν, Οὓς ὑποδέδεκται Ἰάσων· καὶ οὗτοι πάντες ἀπέναντι τῶν δογμάτων Καίσαρος πράσσουσιν, βασιλέα ἕτερον λέγοντες εἶναι, Ἰησοῦν.» Πράξ. 17:6–7 (Πατριαρχική Έκδοση). «Τὸ γὰρ οὐδεπώποτε γενόμενον, νῦν διώκεται τὸ τῶν θεοσεβῶν γένος, καινοῖς ἐλαυνόμενον δόγμασι κατὰ τὴν Ἀσίαν. οἱ γὰρ ἀναιδεῖς συκοφάνται καὶ τῶν ἀλλοτρίων ἐρασταὶ, τὴν ἐκ τῶν διαταγμάτων ἔχοντες

ἀφορμὴν, φανερῶς λῃστεύουσι, νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν διαρπάζοντες τοὺς μηδὲν ἀδικοῦντας.» (πρωτότυπο ελληνικό κείμενο) Μελίτων Σάρδεων, όπως παρατίθεται από τον Ευσέβιο, *Εκκλησιαστική Ιστορία* 4.26.5, ελληνικό κείμενο: Wilhelm Dindorf (επιμ.), *Eusebii Caesariensis opera*, τόμ. 4 (Leipzig: Teubner, 1871). «Τίς ἡ αἰτία, τοῦ μήτε μοιχὸν μήτε πόρνον μήτε ἀνδροφόνον μήτε λωποδύτην μήτε ἅρπαγα μήτε ἁπλῶς ἀδίκημά τι πράξαντα ἐλεγχόμενον, ὀνόματος δὲ Χριστιανοῦ προσωνυμίαν ὁμολογοῦντα τὸν ἄνθρωπον τοῦτον ἐκολάσω;» (πρωτότυπο ελληνικό κείμενο) Ιουστίνος ο Μάρτυς, *Απολογία Β΄*, κεφ. 2, ελληνικό κείμενο: Gerhard Rauschen (επιμ.), *S. Iustini Apologiae duae*, Florilegium Patristicum 2 (Bonn: Peter Hanstein, 1911). «Απαγορεύει να αναζητούνται ως αθώοι και διατάσσει να τιμωρούνται ως ένοχοι.» (μετάφραση από το αγγλικό κείμενο της ANF 3) Τερτυλλιανός, *Απολογητικός*, κεφ. 2, μτφρ. S. Thelwall, στο *The Ante-Nicene Fathers*, επιμ. Alexander Roberts και James Donaldson, τόμ. 3 (Buffalo, NY: Christian Literature Publishing, 1885).

5

Οι ακόλουθες παραπομπές δείχνουν πότε ο νόμος χρησιμοποιείται για δίκαιο σκοπό, για να προστατεύσει την αθώα ζωή, καθώς και απέναντι στην κλοπή της ιδιοκτησίας και σε άλλες πράξεις ανομίας που βλάπτουν άλλους ανθρώπους ή προκαλούν αστάθεια και ανασφάλεια στη ζωή των πολιτών. Αυτό πρέπει να αντιπαραβληθεί με τις περιπτώσεις κατά τις οποίες ο νόμος χρησιμοποιείται ως όπλο εναντίον του λαού, για να πλουτίζει η άρχουσα τάξη εις βάρος των πολιτών, για να καταπιέζει τους πολίτες και να τους αφαιρεί τα θεόσδοτα δικαιώματά τους, και για να καταλήγει στην πλήρη υποδούλωση των πολιτών προς όφελος των λίγων που αποκαλούν κύριό τους τον θεό αυτού του κόσμου («...Ἐν οἷς ὁ θεὸς τοῦ αἰῶνος τούτου ἐτύφλωσεν τὰ νοήματα τῶν ἀπίστων...» Β΄ Κορ. 4:4 (Πατριαρχική Έκδοση)). «Οἱ γὰρ ἄρχοντες οὐκ εἰσὶν φόβος τῶν ἀγαθῶν ἔργων, ἀλλὰ τῶν κακῶν. Θέλεις δὲ μὴ φοβεῖσθαι τὴν ἐξουσίαν· Τὸ ἀγαθὸν ποίει, καὶ ἕξεις ἔπαινον ἐξ αὐτῆς· Θεοῦ γὰρ διάκονός ἐστίν σοι εἰς τὸ ἀγαθόν. Ἐὰν δὲ τὸ κακὸν ποιῇς, φοβοῦ· οὐ γὰρ εἰκῇ τὴν μάχαιραν φορεῖ· θεοῦ γὰρ διάκονός ἐστίν εἰς ὀργήν, ἔκδικος τῷ τὸ κακὸν πράσσοντι.» Ρωμ. 13:3–4 (Πατριαρχική Έκδοση). «Ὑποτάγητε οὖν πάσῃ ἀνθρωπίνῃ κτίσει διὰ τὸν κύριον, εἴτε βασιλεῖ, ὡς ὑπερέχοντι, Εἴτε ἡγεμόσιν, ὡς δι' αὐτοῦ πεμπομένοις εἰς ἐκδίκησιν μὲν κακοποιῶν, ἔπαινον δὲ ἀγαθοποιῶν·» Α΄ Πέτρ. 2:13–14 (Πατριαρχική Έκδοση). «Παρακαλῶ οὖν πρῶτον πάντων ποιεῖσθαι δεήσεις, προσευχάς, ἐντεύξεις, εὐχαριστίας, ὑπὲρ πάντων ἀνθρώπων, Ὑπὲρ βασιλέων καὶ πάντων τῶν ἐν ὑπεροχῇ ὄντων, ἵνα ἤρεμον καὶ ἡσύχιον βίον διάγωμεν ἐν πάσῃ εὐσεβείᾳ καὶ σεμνότητι.» Α΄ Τιμ. 2:1–2 (Πατριαρχική Έκδοση). «Κριτὰς καὶ γραμματοεισαγωγεῖς ποιήσεις σεαυτῷ ἐν ταῖς πόλεσίν σου αἷς Κύριος ὁ θεός σου δίδωσίν σοι κατὰ φυλάς, καὶ κρινοῦσιν τὸν λαὸν κρίσιν δικαίαν· οὐκ ἐπιγνώσονται πρόσωπον, οὐδὲ λήμψονται δῶρον· τὰ γὰρ δῶρα ἀποτυφλοῖ ὀφθαλμοὺς σοφῶν καὶ ἐξαρεῖ λόγους δικαίων. δικαίως τὸ δίκαιον διώξῃ, ἵνα ζῆτε καὶ εἰσελθόντες κληρονομήσητε τὴν γῆν ἣν Κύριος ὁ θεός σου δίδωσίν σοι.» Δευτ. 16:18–20 (Ο΄).

Η πρώτη Εκκλησία

«Η επίγεια εξουσία, λοιπόν, έχει οριστεί από τον Θεό για το καλό των εθνών, και όχι από τον διάβολο, ο οποίος ποτέ δεν ησυχάζει, και μάλιστα δεν θέλει να βλέπει ούτε τα έθνη να ζουν ήσυχα, ώστε, υπό τον φόβο της ανθρώπινης εξουσίας, οι άνθρωποι να μην κατατρώγουν ο ένας τον άλλον σαν ψάρια· αλλά, με τη θέσπιση νόμων, να συγκρατούν την υπερβολή της κακίας ανάμεσα στα έθνη.» (μετάφραση από το αγγλικό κείμενο της ANF 1) Ειρηναίος Λυώνος, *Κατά αιρέσεων* 5.24.2, μτφρ. Alexander Roberts και William Rambaut, στο *The Ante-Nicene Fathers*, επιμ. Alexander Roberts και James Donaldson, τόμ. 1 (Buffalo, NY: Christian Literature Publishing, 1885). «Διότι η ανδρεία, η οποία στον πόλεμο διαφυλάσσει την πατρίδα από τους βαρβάρους ή στο εσωτερικό υπερασπίζεται τους αδύναμους ή τους συντρόφους από τους ληστές, είναι γεμάτη δικαιοσύνη...» (μετάφραση από το αγγλικό κείμενο της NPNF2 10) Αμβρόσιος Μεδιολάνων, *Περί*

των καθηκόντων των λειτουργών 1.27.129, μτφρ. H. de Romestin, στο *Nicene and Post-Nicene Fathers*, 2η σειρά, τόμ. 10, επιμ. Philip Schaff και Henry Wace (New York: Christian Literature Publishing, 1896).

6

«Προσέχετε δὲ ἀπὸ τῶν ψευδοπροφητῶν, οἵτινες ἔρχονται πρὸς ὑμᾶς ἐν ἐνδύμασιν προβάτων, ἔσωθεν δὲ εἰσιν λύκοι ἅρπαγες.» Ματθ. 7:15 (Πατριαρχική Έκδοση). «Καὶ πολλοὶ ψευδοπροφῆται ἐγερθήσονται καὶ πλανήσουσιν πολλούς,» Ματθ. 24:11 (Πατριαρχική Έκδοση). «Ἐγερθήσονται γὰρ ψευδόχριστοι καὶ ψευδοπροφῆται καὶ δώσουσιν σημεῖα μεγάλα καὶ τέρατα, ὥστε πλανῆσαι, εἰ δυνατόν, καὶ τοὺς ἐκλεκτούς.» Ματθ. 24:24 (Πατριαρχική Έκδοση). «Θαυμάζω ὅτι οὕτως ταχέως μετατίθεσθε ἀπὸ τοῦ καλέσαντος ὑμᾶς ἐν χάριτι χριστοῦ εἰς ἕτερον εὐαγγέλιον, Ὃ οὐκ ἔστιν ἄλλο, εἰ μή τινές εἰσιν οἱ ταράσσοντες ὑμᾶς καὶ θέλοντες μεταστρέψαι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ χριστοῦ. Ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἡμεῖς ἢ ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ εὐαγγελίζηται ὑμῖν παρ' ὃ εὐηγγελισάμεθα ὑμῖν, ἀνάθεμα ἔστω.» Γαλ. 1:6–8 (Πατριαρχική Έκδοση). «Εἰ μὲν γὰρ ὁ ἐρχόμενος ἄλλον Ἰησοῦν κηρύσσει ὃν οὐκ ἐκηρύξαμεν, ἢ πνεῦμα ἕτερον λαμβάνετε ὃ οὐκ ἐλάβετε, ἢ εὐαγγέλιον ἕτερον ὃ οὐκ ἐδέξασθε, καλῶς ἀνείχεσθέ.» Β΄ Κορ. 11:4 (Πατριαρχική Έκδοση). «Οἱ γὰρ τοιοῦτοι ψευδαπόστολοι, ἐργάται δόλιοι, μετασχηματιζόμενοι εἰς ἀποστόλους χριστοῦ. Καὶ οὐ θαυμαστόν· αὐτὸς γὰρ ὁ Σατανᾶς μετασχηματίζεται εἰς ἄγγελον φωτός. Οὐ μέγα οὖν εἰ καὶ οἱ διάκονοι αὐτοῦ μετασχηματίζονται ὡς διάκονοι δικαιοσύνης, ὧν τὸ τέλος ἔσται κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν.» Β΄ Κορ. 11:13–15 (Πατριαρχική Έκδοση). «Ἐγὼ γὰρ οἶδα τοῦτο, ὅτι εἰσελεύσονται μετὰ τὴν ἄφιξίν μου λύκοι βαρεῖς εἰς ὑμᾶς μὴ φειδόμενοι τοῦ ποιμνίου· Καὶ ἐξ ὑμῶν αὐτῶν ἀναστήσονται ἄνδρες λαλοῦντες διεστραμμένα τοῦ ἀποσπᾶν τοὺς μαθητὰς ὀπίσω αὐτῶν.» Πράξ. 20:29–30 (Πατριαρχική Έκδοση). «Ἐγένοντο δὲ καὶ ψευδοπροφῆται ἐν τῷ λαῷ, ὡς καὶ ἐν ὑμῖν ἔσονται ψευδοδιδάσκαλοι, οἵτινες παρεισάξουσιν αἱρέσεις ἀπωλείας, καὶ τὸν ἀγοράσαντα αὐτοὺς δεσπότην ἀρνούμενοι, ἐπάγοντες ἑαυτοῖς ταχινὴν ἀπώλειαν·» Β΄ Πέτρ. 2:1 (Πατριαρχική Έκδοση). «Ἀγαπητοί, μὴ παντὶ πνεύματι πιστεύετε, ἀλλὰ δοκιμάζετε τὰ πνεύματα εἰ ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστίν, ὅτι πολλοὶ ψευδοπροφῆται ἐξεληλύθασιν εἰς τὸν κόσμον.» Α΄ Ιω. 4:1 (Πατριαρχική Έκδοση). «Ἔσται γὰρ καιρὸς ὅτε τῆς ὑγιαινούσης διδασκαλίας οὐκ ἀνέξονται, ἀλλὰ κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τὰς ἰδίας ἑαυτοῖς ἐπισωρεύσουσιν διδασκάλους κνηθόμενοι τὴν ἀκοήν, Καὶ ἀπὸ μὲν τῆς ἀληθείας τὴν ἀκοὴν ἀποστρέψουσιν, ἐπὶ δὲ τοὺς μύθους ἐκτραπήσονται.» Β΄ Τιμ. 4:3–4 (Πατριαρχική Έκδοση). «Οἶδα τὰ ἔργα σου καὶ τὸν κόπον σου καὶ τὴν ὑπομονήν σου, καὶ ὅτι οὐ δύνῃ βαστάσαι κακούς, καὶ ἐπείρασας τοὺς λέγοντας ἑαυτοὺς ἀποστόλους εἶναι, καὶ οὐκ εἰσίν, καὶ εὗρες αὐτοὺς ψευδεῖς...» Αποκ. 2:2 (Πατριαρχική Έκδοση).

Η πρώτη Εκκλησία

«Οὐ πᾶς δὲ ὁ λαλῶν ἐν πνεύματι προφήτης ἐστίν, ἀλλ' ἐὰν ἔχῃ τοὺς τρόπους κυρίου. ἀπὸ οὖν τῶν τρόπων γνωσθήσεται ὁ ψευδοπροφήτης καὶ ὁ προφήτης.» (πρωτότυπο ελληνικό κείμενο) *Διδαχή* 11.8, ελληνικό κείμενο: Kirsopp Lake (επιμ.), *The Apostolic Fathers*, τόμ. 1 (London: William Heinemann· New York: The Macmillan Company, 1912).

7

«Τὸ δὲ πνεῦμα ῥητῶς λέγει ὅτι ἐν ὑστέροις καιροῖς ἀποστήσονταί τινες τῆς πίστεως, προσέχοντες πνεύμασιν πλάνοις καὶ διδασκαλίαις δαιμονίων, Ἐν ὑποκρίσει ψευδολόγων, κεκαυστηριασμένων τὴν ἰδίαν συνείδησιν...» Α΄ Τιμ. 4:1–2 (Πατριαρχική Έκδοση). «Αἱρετικὸν ἄνθρωπον μετὰ μίαν καὶ δευτέραν νουθεσίαν παραιτοῦ, Εἰδὼς ὅτι ἐξέστραπται ὁ τοιοῦτος καὶ ἁμαρτάνει ὢν αὐτοκατάκριτος.» Τίτ. 3:10–11 (Πατριαρχική Έκδοση). «Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, σκοπεῖν τοὺς τὰς διχοστασίας καὶ τὰ σκάνδαλα παρὰ τὴν διδαχὴν ἣν ὑμεῖς ἐμάθετε ποιοῦντας, καὶ ἐκκλίνατε ἀπ' αὐτῶν· Οἱ γὰρ τοιοῦτοι τῷ κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ χριστῷ οὐ δουλεύουσιν, ἀλλὰ τῇ ἑαυτῶν κοιλίᾳ, καὶ διὰ τῆς χρηστολογίας καὶ εὐλογίας ἐξαπατῶσιν τὰς καρδίας τῶν ἀκάκων·» Ρωμ. 16:17–18 (Πατριαρχική Έκδοση). «Ἀγαπητοί, πᾶσαν σπουδὴν

ποιούμενος γράφειν ὑμῖν περὶ τῆς κοινῆς σωτηρίας, ἀνάγκην ἔσχον γράψαι ὑμῖν παρακαλῶν ἐπαγωνίζεσθαι τῇ ἅπαξ παραδοθείσῃ τοῖς ἁγίοις πίστει.» Ιούδ. 3 (Πατριαρχική Έκδοση). «Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, πᾶσα ἁμαρτία καὶ βλασφημία ἀφεθήσεται τοῖς ἀνθρώποις, ἡ δὲ τοῦ πνεύματος βλασφημία οὐκ ἀφεθήσεται τοῖς ἀνθρώποις·» Ματθ. 12:31 (Πατριαρχική Έκδοση). «Καὶ ἐδόθη αὐτῷ στόμα λαλοῦν μεγάλα καὶ βλασφημίαν· Καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἐξουσία πόλεμον ποιῆσαι μῆνας τεσσαράκοντα δύο. Καὶ ἤνοιξεν τὸ στόμα αὐτοῦ εἰς βλασφημίαν πρὸς τὸν θεόν, βλασφημῆσαι τὸ ὄνομα αὐτοῦ καὶ τὴν σκηνὴν αὐτοῦ, τοὺς ἐν τῷ οὐρανῷ σκηνοῦντας.» Αποκ. 13:5–6 (Πατριαρχική Έκδοση). «Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς, οὐκ ἐγώ, ἀλλ' ἡ ἀγάπη Ἰησοῦ Χριστοῦ· μόνῃ τῇ χριστιανῇ τροφῇ χρῆσθε, ἀλλοτρίας δὲ βοτάνης ἀπέχεσθε, ἥτις ἐστὶν αἵρεσις· οἳ ἑαυτοῖς παρεμπλέκουσιν Ἰησοῦν Χριστὸν καταξιοπιστευόμενοι, ὥσπερ θανάσιμον φάρμακον διδόντες μετὰ οἰνομέλιτος, ὅπερ ὁ ἀγνοῶν ἡδέως λαμβάνει ἐν ἡδονῇ κακῇ τὸ ἀποθανεῖν.» (πρωτότυπο ελληνικό κείμενο) Ιγνάτιος Αντιοχείας, *Προς Τραλλιανούς* 6.1–2, ελληνικό κείμενο: Kirsopp Lake (επιμ.), *The Apostolic Fathers*, τόμ. 1 (London: William Heinemann· New York: The Macmillan Company, 1912).

Η πρώτη Εκκλησία

«Η πλάνη, βέβαια, ποτέ δεν παρουσιάζεται στη γυμνή της ασχήμια, μήπως, εκτεθειμένη έτσι, αποκαλυφθεί αμέσως.» (μετάφραση από το αγγλικό κείμενο της ANF 1) Ειρηναίος Λυώνος, *Κατά αιρέσεων* 1, πρόλογος, παρ. 2, μτφρ. Alexander Roberts και William Rambaut, στο *The Ante-Nicene Fathers*, επιμ. Alexander Roberts και James Donaldson, τόμ. 1 (Buffalo, NY: Christian Literature Publishing, 1885).

8

«Μακάριοι οἱ δεδιωγμένοι ἕνεκεν δικαιοσύνης, ὅτι αὐτῶν ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Μακάριοί ἐστε ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς καὶ διώξωσιν καὶ εἴπωσιν πᾶν πονηρὸν ῥῆμα καθ' ὑμῶν ψευδόμενοι ἕνεκεν ἐμοῦ. Χαίρετε καὶ ἀγαλλιᾶσθε, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς· οὕτως γὰρ ἐδίωξαν τοὺς προφήτας τοὺς πρὸ ὑμῶν.» Ματθ. 5:10–12 (Πατριαρχική Έκδοση). «Καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου· ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται.» Ματθ. 10:22 (Πατριαρχική Έκδοση). «Μνημονεύετε τοῦ λόγου οὗ ἐγὼ εἶπον ὑμῖν· Οὐκ ἔστιν δοῦλος μείζων τοῦ κυρίου αὐτοῦ. Εἰ ἐμὲ ἐδίωξαν, καὶ ὑμᾶς διώξουσιν· Εἰ τὸν λόγον μου ἐτήρησαν, καὶ τὸν ὑμέτερον τηρήσουσιν.» Ιω. 15:20 (Πατριαρχική Έκδοση). «Ἀποσυναγώγους ποιήσουσιν ὑμᾶς· ἀλλ' ἔρχεται ὥρα ἵνα πᾶς ὁ ἀποκτείνας ὑμᾶς δόξῃ λατρείαν προσφέρειν τῷ θεῷ.» Ιω. 16:2 (Πατριαρχική Έκδοση). «Καὶ ἐλιθοβόλουν τὸν στέφανον, ἐπικαλούμενον καὶ λέγοντα· Κύριε Ἰησοῦ, δέξαι τὸ πνεῦμά μου. Θεὶς δὲ τὰ γόνατα ἔκραξεν φωνῇ μεγάλῃ· Κύριε, μὴ στήσῃς αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν ταύτην. Καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐκοιμήθη.» Πράξ. 7:59–60 (Πατριαρχική Έκδοση). «Κατ' ἐκεῖνον δὲ τὸν καιρὸν ἐπέβαλεν Ἡρῴδης ὁ βασιλεὺς τὰς χεῖρας κακῶσαί τινας τῶν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας. Ἀνεῖλεν δὲ Ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν Ἰωάννου μαχαίρᾳ.» Πράξ. 12:1–2 (Πατριαρχική Έκδοση). «Ἕτεροι δὲ ἐμπαιγμῶν καὶ μαστίγων πεῖραν ἔλαβον, ἔτι δὲ δεσμῶν καὶ φυλακῆς· Ἐλιθάσθησαν, ἐπρίσθησαν, ἐπειράσθησαν, ἐν φόνῳ μαχαίρας ἀπέθανον, περιῆλθον ἐν μηλωταῖς, ἐν αἰγείοις δέρμασιν, ὑστερούμενοι, θλιβόμενοι, κακουχούμενοι...» Εβρ. 11:36–37 (Πατριαρχική Έκδοση). «Καὶ πάντες δὲ οἱ θέλοντες εὐσεβῶς ζῆν ἐν χριστῷ Ἰησοῦ διωχθήσονται·» Β΄ Τιμ. 3:12 (Πατριαρχική Έκδοση). «Μηδὲν φοβοῦ ἃ μέλλεις παθεῖν. ἰδοὺ δὴ μέλλει βαλεῖν ὁ διάβολος ἐξ ὑμῶν εἰς φυλακὴν ἵνα πειρασθῆτε, καὶ ἕξετε θλίψιν ἡμέρας δέκα. Γίνου πιστὸς ἄχρι θανάτου, καὶ δώσω σοι τὸν στέφανον τῆς ζωῆς.» Αποκ. 2:10 (Πατριαρχική Έκδοση). «Καὶ ὅτε ἤνοιξεν τὴν πέμπτην σφραγῖδα, εἶδον ὑποκάτω τοῦ θυσιαστηρίου τὰς ψυχὰς τῶν ἐσφαγμένων διὰ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ καὶ διὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ ἀρνίου ἣν εἶχον...» Αποκ. 6:9 (Πατριαρχική Έκδοση). «Καὶ αὐτοὶ ἐνίκησαν αὐτὸν διὰ τὸ αἷμα τοῦ ἀρνίου καὶ διὰ τὸν λόγον τῆς μαρτυρίας αὐτῶν, καὶ οὐκ ἠγάπησαν τὴν ψυχὴν αὐτῶν ἄχρι θανάτου.» Αποκ. 12:11 (Πατριαρχική Έκδοση). «...Τους χριστιανούς στο λιοντάρι!» (μετάφραση από το αγγλικό κείμενο της ANF 3) Τερτυλλιανός, *Απολογητικός*, κεφ. 40,

μτφρ. S. Thelwall, στο *The Ante-Nicene Fathers*, επιμ. Alexander Roberts και James Donaldson, τόμ. 3 (Buffalo, NY: Christian Literature Publishing, 1885). «Όσο συχνότερα μας θερίζετε, τόσο πληθαίνουμε· το αίμα των χριστιανών είναι σπόρος.» (μετάφραση από το αγγλικό κείμενο της ANF 3) Τερτυλλιανός, *Απολογητικός*, κεφ. 50, μτφρ. S. Thelwall, στο *The Ante-Nicene Fathers*, επιμ. Alexander Roberts και James Donaldson, τόμ. 3 (Buffalo, NY: Christian Literature Publishing, 1885).

9

«Ὁ δὲ ὄφις ἦν φρονιμώτατος πάντων τῶν θηρίων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς ὧν ἐποίησεν Κύριος ὁ θεός· καὶ εἶπεν ὁ ὄφις τῇ γυναικί Τί ὅτι εἶπεν ὁ θεός Οὐ μὴ φάγητε ἀπὸ παντὸς ξύλου τοῦ παραδείσου;» Γέν. 3:1 (Ο΄). «Φοβοῦμαι δὲ μήπως, ὡς ὁ ὄφις Εὔαν ἐξηπάτησεν ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτοῦ, οὕτως φθαρῇ τὰ νοήματα ὑμῶν ἀπὸ τῆς ἁπλότητος τῆς εἰς τὸν χριστόν.» Β΄ Κορ. 11:3 (Πατριαρχική Έκδοση). «Καὶ οὐ θαυμαστόν· αὐτὸς γὰρ ὁ Σατανᾶς μετασχηματίζεται εἰς ἄγγελον φωτός.» Β΄ Κορ. 11:14 (Πατριαρχική Έκδοση). «Καὶ ὀρθρίσας τῇ ἐπαύριον ἀνεβίβασεν ὁλοκαυτώματα, καὶ προσήνεγκεν θυσίαν σωτηρίου· καὶ ἐκάθισεν ὁ λαὸς φαγεῖν καὶ πιεῖν, καὶ ἀνέστησαν παίζειν.» Έξ. 32:6 (Ο΄). «Μηδὲ εἰδωλολάτραι γίνεσθε, καθώς τινες αὐτῶν, ὡς γέγραπται· Ἐκάθισεν ὁ λαὸς φαγεῖν καὶ πιεῖν, καὶ ἀνέστησαν παίζειν.» Α΄ Κορ. 10:7 (Πατριαρχική Έκδοση). «Καὶ κατέλυσεν Ἰσραὴλ ἐν Σαττείν· καὶ ἐβεβηλώθη ὁ λαὸς ἐκπορνεῦσαι εἰς τὰς θυγατέρας Μωάβ. καὶ ἐκάλεσαν αὐτοὺς ἐπὶ ταῖς θυσίαις τῶν εἰδώλων αὐτῶν, καὶ ἔφαγεν ὁ λαὸς τῶν θυσιῶν αὐτῶν καὶ προσεκύνησαν τοῖς εἰδώλοις αὐτῶν,» Αριθ. 25:1–2 (Ο΄). «Ἀλλὰ ἔχω κατὰ σοῦ ὀλίγα, ὅτι ἔχεις ἐκεῖ κρατοῦντας τὴν διδαχὴν Βαλαάμ, ὃς ἐδίδαξεν τὸν Βαλὰκ βαλεῖν σκάνδαλον ἐνώπιον τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ καὶ φαγεῖν εἰδωλόθυτα καὶ πορνεῦσαι.» Αποκ. 2:14 (Πατριαρχική Έκδοση). «Γενεσίων δὲ ἀγομένων τοῦ Ἡρῴδου ὠρχήσατο ἡ θυγάτηρ τῆς Ἡρῳδιάδος ἐν τῷ μέσῳ καὶ ἤρεσεν τῷ Ἡρῴδῃ· Ὅθεν μεθ' ὅρκου ὡμολόγησεν αὐτῇ δοῦναι ὃ ἐὰν αἰτήσηται. Ἡ δέ, προβιβασθεῖσα ὑπὸ τῆς μητρὸς αὐτῆς, δός μοι, φησίν, ὧδε ἐπὶ πίνακι τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ. Καὶ ἐλυπήθη ὁ βασιλεύς, διὰ δὲ τοὺς ὅρκους καὶ τοὺς συνανακειμένους ἐκέλευσεν δοθῆναι, Καὶ πέμψας ἀπεκεφάλισεν τὸν Ἰωάννην ἐν τῇ φυλακῇ.» Ματθ. 14:6–10 (Πατριαρχική Έκδοση). «...θεσπίστηκαν εξ ολοκλήρου χάριν του διαβόλου...» (μετάφραση από το αγγλικό κείμενο της ANF 3) Τερτυλλιανός, *Περί θεαμάτων, ή De Spectaculis*, κεφ. 24, μτφρ. S. Thelwall, στο *The Ante-Nicene Fathers*, επιμ. Alexander Roberts και James Donaldson, τόμ. 3 (Buffalo, NY: Christian Literature Publishing, 1885). «Αρχικά το θέατρο ήταν κυριολεκτικά ναός της Αφροδίτης...» «Αυτά τα δύο πονηρά πνεύματα βρίσκονται σε ένορκη συμμαχία μεταξύ τους, ως προστάτες της μέθης και της λαγνείας.» (μετάφραση από το αγγλικό κείμενο της ANF 3) Τερτυλλιανός, *De Spectaculis*, κεφ. 10, μτφρ. S. Thelwall, στο *The Ante-Nicene Fathers*, επιμ. Alexander Roberts και James Donaldson, τόμ. 3 (Buffalo, NY: Christian Literature Publishing, 1885). «...η ιδιαίτερη κατοικία της αναίδειας...» όπου «τίποτε δεν χαίρει υπολήψεως παρά μόνο ό,τι αλλού θεωρείται ανυπόληπτο». (μετάφραση από το αγγλικό κείμενο της ANF 3) Τερτυλλιανός, *De Spectaculis*, κεφ. 17, μτφρ. S. Thelwall, στο *The Ante-Nicene Fathers*, επιμ. Alexander Roberts και James Donaldson, τόμ. 3 (Buffalo, NY: Christian Literature Publishing, 1885). «Με παρέσυραν επίσης τα θεατρικά θεάματα, γεμάτα από εικόνες των δικών μου δυστυχιών και από προσάναμμα για τη φωτιά μου. Γιατί άραγε ο άνθρωπος θέλει να λυπάται βλέποντας θλιβερές και τραγικές σκηνές, τις οποίες ο ίδιος με κανέναν τρόπο δεν θα ήθελε να υποστεί;» (μετάφραση από το αγγλικό κείμενο της NPNF1 1) Αυγουστίνος, *Εξομολογήσεις* 3.2.2, μτφρ. J. G. Pilkington, στο *Nicene and Post-Nicene Fathers*, 1η σειρά, τόμ. 1, επιμ. Philip Schaff (Buffalo, NY: Christian Literature Publishing, 1886). «...ορισμένοι μάς εγκατέλειψαν και μας άφησαν για το θέαμα των ιπποδρομιών...» «...ως αιχμάλωτος του διαβόλου σύρθηκες σε εκείνο το θέαμα;» «...ο διάβολος βασανίζει αυτό το ποίμνιο...» (μετάφραση από το αγγλικό κείμενο του Vermes) Ιωάννης ο Χρυσόστομος, *Κατά των ιπποδρομιών και των θεάτρων* (*Contra ludos et theatra*), μτφρ. Mark Vermes (2012), που διατέθηκε στο κοινό κτήμα, The Tertullian Project, tertullian.org. Στη Σύνοδο της Ελβίρας

«αποφασίστηκε ότι οι ηθοποιοί μπορούσαν να βαπτιστούν, αλλά μόνο υπό τον όρο ότι θα εγκατέλειπαν αυτόν τον τρόπο ζωής», και στη Σύνοδο της Αρελάτης (314) «οι theatrici και agitatores (ηθοποιοί και ηνίοχοι των αγώνων) κηρύχθηκαν ακοινώνητοι». (μετάφραση από το αγγλικό κείμενο) Herbert Thurston, «Theatre», στο *The Catholic Encyclopedia*, τόμ. 14 (New York: Robert Appleton Company, 1912). «Η δύναμη του κινηματογράφου έγκειται στο ότι μιλά μέσω ζωντανών και συγκεκριμένων εικόνων.» «Αποτελούν αφορμές αμαρτίας· παρασύρουν τους νέους στους δρόμους του κακού εξυμνώντας τα πάθη.» «...ο κινηματογράφος να μην είναι πλέον σχολείο διαφθοράς.» (μετάφραση από το αγγλικό κείμενο) Πίος ΙΑ′, *Vigilanti Cura*, εγκύκλιος επιστολή για τον κινηματογράφο, 29 Ιουνίου 1936 (Πόλη του Βατικανού: Libreria Editrice Vaticana), vatican.va.

10

Τα μάτια του Πέτρου στον Χριστό, έπειτα στην τρικυμία

«Ἀποκριθεὶς δὲ αὐτῷ ὁ Πέτρος εἶπεν· Κύριε, εἰ σὺ εἰ, κέλευσόν με πρός σε ἐλθεῖν ἐπὶ τὰ ὕδατα. Ὁ δὲ εἶπεν, ἐλθέ. Καὶ καταβὰς ἀπὸ τοῦ πλοίου ὁ Πέτρος περιεπάτησεν ἐπὶ τὰ ὕδατα ἐλθεῖν πρὸς τὸν Ἰησοῦν. Βλέπων δὲ τὸν ἄνεμον ἰσχυρὸν ἐφοβήθη, καὶ ἀρξάμενος καταποντίζεσθαι ἔκραξεν λέγων· Κύριε, σῶσόν με. Εὐθέως δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἐπελάβετο αὐτοῦ καὶ λέγει αὐτῷ· Ὀλιγόπιστε! εἰς τί ἐδίστασας·» Ματθ. 14:28–31 (Πατριαρχική Έκδοση). «Τοιγαροῦν καὶ ἡμεῖς, τοσοῦτον ἔχοντες περικείμενον ἡμῖν νέφος μαρτύρων, ὄγκον ἀποθέμενοι πάντα καὶ τὴν εὐπερίστατον ἁμαρτίαν, δι’ ὑπομονῆς τρέχωμεν τὸν προκείμενον ἡμῖν ἀγῶνα, Ἀφορῶντες εἰς τὸν τῆς πίστεως ἀρχηγὸν καὶ τελειωτὴν Ἰησοῦν, ὃς ἀντὶ τῆς προκειμένης αὐτῷ χαρᾶς ὑπέμεινεν σταυρόν, αἰσχύνης καταφρονήσας, ἐν δεξιᾷ τε τοῦ θρόνου τοῦ θεοῦ κεκάθικεν.» Εβρ. 12:1–2 (Πατριαρχική Έκδοση).

Ο Παύλος για την κοσμικότητα και τον Σταυρό

«Πολλοὶ γὰρ περιπατοῦσιν,— οὓς πολλάκις ἔλεγον ὑμῖν, νῦν δὲ καὶ κλαίων λέγω, τοὺς ἐχθροὺς τοῦ σταυροῦ τοῦ χριστοῦ, Ὧν τὸ τέλος ἀπώλεια, ὧν ὁ θεὸς ἡ κοιλία καὶ ἡ δόξα ἐν τῇ αἰσχύνῃ αὐτῶν, οἱ τὰ ἐπίγεια φρονοῦντες!» Φιλιπ. 3:18–19 (Πατριαρχική Έκδοση). «Ἀδελφοί, ἐγὼ ἐμαυτὸν οὔπω λογίζομαι κατειληφέναι· ἓν δέ, τὰ μὲν ὀπίσω ἐπιλανθανόμενος τοῖς δὲ ἔμπροσθεν ἐπεκτεινόμενος Κατὰ σκοπὸν διώκω ἐπὶ τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως τοῦ θεοῦ ἐν χριστῷ Ἰησοῦ.» Φιλιπ. 3:13–14 (Πατριαρχική Έκδοση). «Ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι εἰ μὴ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ, δι’ οὗ ἐμοὶ κόσμος ἐσταύρωται κἀγὼ τῷ κόσμῳ.» Γαλ. 6:14 (Πατριαρχική Έκδοση). «Οὐ γὰρ ἔκρινα τοῦ εἰδέναι τι ἐν ὑμῖν εἰ μὴ Ἰησοῦν χριστόν, καὶ τοῦτον ἐσταυρωμένον.» Α′ Κορ. 2:2 (Πατριαρχική Έκδοση). «Εἰ οὖν συνηγέρθητε τῷ χριστῷ, τὰ ἄνω ζητεῖτε, οὗ ὁ χριστός ἐστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ καθήμενος, Τὰ ἄνω φρονεῖτε, μὴ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς.» Κολ. 3:1–2 (Πατριαρχική Έκδοση). «Καὶ μὴ συσχηματίζεσθαι τῷ αἰῶνι τούτῳ, ἀλλὰ μεταμορφοῦσθαι τῇ ἀνακαινώσει τοῦ νοὸς ὑμῶν, εἰς τὸ δοκιμάζειν ὑμᾶς τί τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, τὸ ἀγαθὸν καὶ εὐάρεστον καὶ τέλειον.» Ρωμ. 12:2 (Πατριαρχική Έκδοση). «Μὴ σκοπούντων ἡμῶν τὰ βλεπόμενα, ἀλλὰ τὰ μὴ βλεπόμενα· τὰ γὰρ βλεπόμενα πρόσκαιρα, τὰ δὲ μὴ βλεπόμενα αἰώνια.» Β′ Κορ. 4:18 (Πατριαρχική Έκδοση). «Δημᾶς γάρ με ἐγκατέλιπεν ἀγαπήσας τὸν νῦν αἰῶνα...» Β′ Τιμ. 4:10 (Πατριαρχική Έκδοση). «Οὐδεὶς στρατευόμενος ἐμπλέκεται ταῖς τοῦ βίου πραγματείαις, ἵνα τῷ στρατολογήσαντι ἀρέσῃ.» Β′ Τιμ. 2:4 (Πατριαρχική Έκδοση). «Ἵνα μὴ πλεονεκτηθῶμεν ὑπὸ τοῦ Σατανᾶ· οὐ γὰρ αὐτοῦ τὰ νοήματα ἀγνοοῦμεν.» Β′ Κορ. 2:11 (Πατριαρχική Έκδοση).

Ο Ιωάννης και ο Ιάκωβος για την αγάπη του κόσμου

«Μὴ ἀγαπᾶτε τὸν κόσμον μηδὲ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ. Ἐάν τις ἀγαπᾷ τὸν κόσμον, οὐκ ἔστιν ἡ ἀγάπη τοῦ πατρὸς ἐν αὐτῷ· Ὅτι πᾶν τὸ ἐν τῷ κόσμῳ, ἡ ἐπιθυμία τῆς σαρκὸς καὶ ἡ ἐπιθυμία τῶν ὀφθαλμῶν καὶ ἡ ἀλαζονεία τοῦ βίου, οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ πατρός, ἀλλ᾽ ἐκ τοῦ κόσμου ἔστιν. Καὶ ὁ κόσμος παράγεται καὶ ἡ ἐπιθυμία αὐτοῦ· ὁ δὲ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα.» Α΄ Ιω. 2:15–17 (Πατριαρχική Έκδοση). «Μοιχοὶ καὶ μοιχαλίδες! οὐκ οἴδατε ὅτι ἡ φιλία τοῦ κόσμου ἔχθρα τοῦ θεοῦ ἐστίν· Ὃς ἂν οὖν βουληθῇ φίλος εἶναι τοῦ κόσμου, ἐχθρὸς τοῦ θεοῦ καθίσταται.» Ιακ. 4:4 (Πατριαρχική Έκδοση).

Οι προειδοποιήσεις του Χριστού

«...Ὕπαγε ὀπίσω μου, Σατανᾶ· σκάνδαλόν μου εἶ· ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων.» Ματθ. 16:23 (Πατριαρχική Έκδοση). «Μὴ θησαυρίζετε ὑμῖν θησαυροὺς ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου σὴς καὶ βρῶσις ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπται διορύσσουσιν καὶ κλέπτουσιν· Θησαυρίζετε δὲ ὑμῖν θησαυροὺς ἐν οὐρανῷ, ὅπου οὔτε σὴς οὔτε βρῶσις ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπται οὐ διορύσσουσιν οὐδὲ κλέπτουσιν· Ὅπου γάρ ἐστιν ὁ θησαυρὸς ὑμῶν, ἐκεῖ ἔσται καὶ ἡ καρδία ὑμῶν.» Ματθ. 6:19–21 (Πατριαρχική Έκδοση). «Οὐδεὶς δύναται δυσὶν κυρίοις δουλεύειν· ἢ γὰρ τὸν ἕνα μισήσει καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει, ἢ ἑνὸς ἀνθέξεται καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει. Οὐ δύνασθε θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ.» Ματθ. 6:24 (Πατριαρχική Έκδοση). «Ζητεῖτε δὲ πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν.» Ματθ. 6:33 (Πατριαρχική Έκδοση). «Ὁ δὲ εἰς τὰς ἀκάνθας σπαρείς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον ἀκούων, καὶ ἡ μέριμνα τοῦ αἰῶνος τούτου καὶ ἡ ἀπάτη τοῦ πλούτου συμπνίγει τὸν λόγον, καὶ ἄκαρπος γίνεται.» Ματθ. 13:22 (Πατριαρχική Έκδοση). «Τὸ δὲ εἰς τὰς ἀκάνθας πεσόν, οὗτοί εἰσιν οἱ ἀκούσαντες, καὶ ὑπὸ μεριμνῶν καὶ πλούτου καὶ ἡδονῶν τοῦ βίου πορευόμενοι συμπνίγονται καὶ οὐ τελεσφοροῦσιν.» Λουκ. 8:14 (Πατριαρχική Έκδοση). «Προσέχετε δὲ ἑαυτοῖς μήποτε βαρηθῶσιν ὑμῶν αἱ καρδίαι ἐν κραιπάλῃ καὶ μέθῃ καὶ μερίμναις βιωτικαῖς, καὶ αἰφνίδιος ἐφ᾽ ὑμᾶς ἐπιστῇ ἡ ἡμέρα ἐκείνη·» Λουκ. 21:34 (Πατριαρχική Έκδοση). «...Μάρθα Μάρθα, μεριμνᾷς καὶ τυρβάζῃ περὶ πολλά· Ἑνὸς δέ ἐστιν χρεία· Μαρία δὲ τὴν ἀγαθὴν μερίδα ἐξελέξατο, ἥτις οὐκ ἀφαιρεθήσεται ἀπ᾽ αὐτῆς.» Λουκ. 10:41–42 (Πατριαρχική Έκδοση). «Ὥσπερ γὰρ ἦσαν ἐν ταῖς ἡμέραις ταῖς πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ τρώγοντες καὶ πίνοντες, γαμοῦντες καὶ ἐκγαμίζοντες, ἄχρι ἧς ἡμέρας εἰσῆλθεν Νῶε εἰς τὴν κιβωτόν, Καὶ οὐκ ἔγνωσαν ἕως ἦλθεν ὁ κατακλυσμὸς καὶ ἦρεν ἅπαντας, οὕτως ἔσται καὶ ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.» Ματθ. 24:38–39 (Πατριαρχική Έκδοση). «...Οὐδεὶς ἐπιβαλὼν τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπ᾽ ἄροτρον καὶ βλέπων εἰς τὰ ὀπίσω εὔθετός ἐστιν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.» Λουκ. 9:62 (Πατριαρχική Έκδοση). «Καὶ ἤρξαντο ἀπὸ μιᾶς παραιτεῖσθαι πάντες. Ὁ πρῶτος εἶπεν αὐτῷ· Ἀγρὸν ἠγόρασα, καὶ ἔχω ἀνάγκην ἐξελθεῖν καὶ ἰδεῖν αὐτόν· ἐρωτῶ σε, ἔχε με παρῃτημένον. Καὶ ἕτερος εἶπεν· Ζεύγη βοῶν ἠγόρασα πέντε, καὶ πορεύομαι δοκιμάσαι αὐτά· ἐρωτῶ σε, ἔχε με παρῃτημένον. Καὶ ἕτερος εἶπεν· Γυναῖκα ἔγημα, καὶ διὰ τοῦτο οὐ δύναμαι ἐλθεῖν.» Λουκ. 14:18–20 (Πατριαρχική Έκδοση). «Μνημονεύετε τῆς γυναικὸς Λώτ.» Λουκ. 17:32 (Πατριαρχική Έκδοση). «Καὶ ἐπέβλεψεν ἡ γυνὴ αὐτοῦ εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ ἐγένετο στήλη ἁλός.» Γέν. 19:26 (Ο΄). «...Οὕτως οὐκ ἰσχύσατε μίαν ὥραν γρηγορῆσαι μετ᾽ ἐμοῦ! Γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν. Τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής.» Ματθ. 26:40–41 (Πατριαρχική Έκδοση). «Ἄρα οὖν μὴ καθεύδωμεν ὡς καὶ οἱ λοιποί, ἀλλὰ γρηγορῶμεν καὶ νήφωμεν.» Α΄ Θεσ. 5:6 (Πατριαρχική Έκδοση).

Αφηρημένοι την ώρα που χτυπούσε ο εχθρός

«Ἐν δὲ τῷ καθεύδειν τοὺς ἀνθρώπους ἦλθεν αὐτοῦ ὁ ἐχθρὸς καὶ ἔσπειρεν ζιζάνια ἀνὰ μέσον τοῦ σίτου καὶ ἀπῆλθεν.» Ματθ. 13:25 (Πατριαρχική Έκδοση). «Καὶ ἐγένετο ἐπιστρέψαντος τοῦ ἐνιαυτοῦ εἰς τὸν καιρὸν τῆς ἐξοδίας τῶν βασιλέων καὶ ἀπέστειλεν Δαυεὶδ τὸν Ἰωὰβ καὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ μετ᾽ αὐτοῦ καὶ τὸν πάντα Ἰσραήλ, καὶ διέφθειραν τοὺς υἱοὺς

Ἀμμών· καὶ διεκάθισαν ἐπὶ Ῥαββάθ, καὶ Δαυεὶδ ἐκάθισεν ἐν Ἰερουσαλήμ. Καὶ ἐγένετο πρὸς ἑσπέραν καὶ ἀνέστη Δαυεὶδ ἀπὸ τῆς κοίτης αὐτοῦ καὶ περιεπάτει ἐπὶ τοῦ δώματος τοῦ οἴκου τοῦ βασιλέως, καὶ εἶδεν γυναῖκα λουομένην ἀπὸ τοῦ δώματος, καὶ ἡ γυνὴ καλὴ τῷ εἴδει σφόδρα.» Β′ Βασ. 11:1–2 (Ο′). «Καὶ ἐκοίμισεν Δαλειδὰ τὸν Σαμψὼν ἐπὶ τὰ γόνατα αὐτῆς, καὶ ἐκάλεσεν ἄνδρα καὶ ἐξύρησεν τὰς ἑπτὰ σειρὰς τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ· καὶ ἤρξατο ταπεινῶσαι αὐτόν, καὶ ἀπέστη ἡ ἰσχὺς αὐτοῦ ἀπ᾽ αὐτοῦ.» Κριτ. 16:19 (Ο′). «Βαλτασὰρ ὁ βασιλεὺς ἐποίησεν δοχὴν μεγάλην ἐν ἡμέρᾳ ἐγκαινισμοῦ τῶν βασιλείων αὐτοῦ· ἐκάλεσεν ἄνδρας δισχιλίους. ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ Βαλτασὰρ ἐνυψούμενος ἀπὸ τοῦ οἴνου καὶ καυχώμενος ἐπῄνεσεν πάντας τοὺς θεοὺς τῶν ἐθνῶν τοὺς χωνευτοὺς καὶ γλυπτοὺς ἐν τῷ τόπῳ αὐτοῦ, καὶ τῷ θεῷ τῷ ὑψίστῳ οὐκ ἔδωκεν αἶνεσιν. ἐν αὐτῇ τῇ νυκτὶ ἐξῆλθον δάκτυλοι ὡσεὶ ἀνθρώπου καὶ ἐπέγραψαν ἐπὶ τοῦ τοίχου οἴκου αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ κονιάματος κατέναντι τοῦ λύχνους Μανή, φαρές, θεκέλ. ἔστι δὲ ἡ ἑρμηνεία αὐτῶν· μανή, ἠρίθμηται· φαρές, ἐξῆρται· θεκέλ, ἕσταται. Βαλτασὰρ ὁ βασιλεὺς ἐποίησεν ἑστιατορίαν μεγάλην τοῖς ἑταίροις αὐτοῦ. καὶ ἔπινεν οἶνον, καὶ ἀνυψώθη ἡ καρδία αὐτοῦ, καὶ εἶπεν ἐνέγκαι τὰ σκεύη τὰ χρυσᾶ καὶ τὰ ἀργυρᾶ τοῦ οἴκου τοῦ θεοῦ, ἃ ἤνεγκε Ναβουχοδονοσὸρ ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἀπὸ Ἰερουσαλήμ, καὶ οἰνοχοῆσαι ἐν αὐτοῖς τοῖς ἑταίροις αὐτοῦ. καὶ ἠνέχθη, καὶ ἔπινον ἐν αὐτοῖς· καὶ ἠὐλόγουν τὰ εἴδωλα τὰ χειροποίητα αὐτῶν, καὶ τὸν θεὸν τοῦ αἰῶνος οὐκ εὐλόγησαν τὸν ἔχοντα τὴν ἐξουσίαν τοῦ πνεύματος αὐτῶν. ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ ἐξῆλθον δάκτυλοι ὡσεὶ χειρὸς ἀνθρώπου καὶ ἔγραψαν ἐπὶ τοῦ τοίχου τοῦ οἴκου αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ κονιάματος κατέναντι τοῦ φωτὸς ἔναντι τοῦ βασιλέως Βαλτασάρ, καὶ εἶδε χεῖρα γράφουσαν.» Δαν. 5:1–5 (Ο′). «Καὶ τὸ σύγκριμα ἐπῆλθε Βαλτασὰρ τῷ βασιλεῖ, καὶ τὸ βασίλειον ἐξῆρται ἀπὸ τῶν Χαλδαίων καὶ ἐδόθη τοῖς Μήδοις καὶ τοῖς Πέρσαις.» Δαν. 5:30 (Ο′). «Εἰ καιρὸς μὲν ὑμῖν ἐστιν τοῦ οἰκεῖν ἐν οἴκοις ὑμῶν κοιλοστάθμοις, ὁ δὲ οἶκος ὑμῶν ἐξηρήμωται; καὶ νῦν τάδε λέγει Κύριος Παντοκράτωρ Τάξατε δὴ τὰς καρδίας ὑμῶν εἰς τὰς ὁδοὺς ὑμῶν· ἐσπείρατε πολλὰ καὶ εἰσηνέγκατε ὀλίγα, ἐφάγετε καὶ οὐκ εἰς πλησμονήν, ἐπίετε καὶ οὐκ εἰς μέθην, περιεβάλεσθε καὶ οὐκ ἐθερμάνθητε ἐν αὐτοῖς, καὶ ὁ τοὺς μισθοὺς συνάγων συνήγαγεν εἰς δεσμὸν τετρυπημένον.» Αγγ. 1:4–6 (Ο′). «Καὶ ὁ ἐπίμικτος ὁ ἐν αὐτοῖς ἐπεθύμησεν ἐπιθυμίαν· καὶ καθίσαντες ἔκλαιον καὶ οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ καὶ εἶπαν Τίς ἡμᾶς ψωμιεῖ κρέας; ἐμνήσθημεν τοὺς ἰχθύας οὓς ἠσθίομεν ἐν Αἰγύπτῳ δωρεάν, καὶ τοὺς σικύας καὶ τοὺς πέπονας καὶ τὰ πράσα καὶ τὰ κρόμμυα καὶ τὰ σκόρδα· νυνὶ δὲ ἡ ψυχὴ ἡμῶν κατάξηρος, οὐδὲν πλὴν εἰς τὸ μάννα οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν.» Αριθ. 11:4–6 (Ο′). «Διὰ δὲ τοὺς παρεισάκτους ψευδαδέλφους, οἵτινες παρεισῆλθον κατασκοπῆσαι τὴν ἐλευθερίαν ἡμῶν ἣν ἔχομεν ἐν χριστῷ Ἰησοῦ, ἵνα ἡμᾶς καταδουλώσωνται...» Γαλ. 2:4 (Πατριαρχική Έκδοση). «Παρεισέδυσαν γάρ τινες ἄνθρωποι, οἱ πάλαι προγεγραμμένοι εἰς τοῦτο τὸ κρίμα, ἀσεβεῖς, τὴν τοῦ θεοῦ ἡμῶν χάριν μετατιθέντες εἰς ἀσέλγειαν καὶ τὸν μόνον δεσπότην καὶ κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν χριστὸν ἀρνούμενοι.» Ιούδ. 4 (Πατριαρχική Έκδοση).

Με τα μάτια προσηλωμένα

«Ἀπόστρεψον τοὺς ὀφθαλμούς μου τοῦ μὴ ἰδεῖν ματαιότητα, ἐν τῇ ὁδῷ σου ζῆσόν με.» Ψαλμ. 118:37 (Ο′). «Οἱ ὀφθαλμοί σου ὀρθὰ βλεπέτωσαν, τὰ δὲ βλέφαρά σου νευέτω δίκαια.» Παροιμ. 4:25 (Ο′).

Η πρώτη Εκκλησία

«Δεν πηγαίνω πια στο ιπποδρόμιο για να δω έναν σκύλο να κυνηγά λαγό· αν όμως τύχει να περάσω από ένα τέτοιο κυνήγι στους αγρούς, ίσως να με αποσπάσει ακόμη και από κάποια σοβαρή σκέψη... Πώς συμβαίνει, όταν κάθομαι στο σπίτι, μια σαύρα που πιάνει μύγες ή μια αράχνη που τις τυλίγει καθώς ορμούν στα δίχτυα της να τραβά συχνά την προσοχή μου;... τότε οι προσευχές μας συχνά διακόπτονται και ταράσσονται από αυτό...» (μετάφραση από το αγγλικό κείμενο της NPNF1 1) Αυγουστίνος, *Εξομολογήσεις* 10.35.57, μτφρ. J. G. Pilkington, στο *Nicene and Post-Nicene Fathers*, 1η σειρά, τόμ. 1, επιμ. Philip Schaff (Buffalo, NY: Christian Literature Publishing, 1886).

11

«Οὐκ ἔσονταί σοι θεοὶ ἕτεροι πλὴν ἐμοῦ. Οὐ ποιήσεις σεαυτῷ εἴδωλον οὐδὲ παντὸς ὁμοίωμα, ὅσα ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω καὶ ὅσα ἐν τῇ γῇ κάτω καὶ ὅσα ἐν τοῖς ὕδασιν ὑποκάτω τῆς γῆς. οὐ προσκυνήσεις αὐτοῖς οὐδὲ μὴ λατρεύσῃς αὐτοῖς· ἐγὼ γάρ εἰμι Κύριος ὁ θεός σου, θεὸς ζηλωτής, ἀποδιδοὺς ἁμαρτίας πατέρων ἐπὶ τέκνα ἕως τρίτης καὶ τετάρτης γενεᾶς τοῖς μισοῦσίν με...» Ἔξ. 20:3–5 (Ο′). «Ἀποκριθέντες δὲ Σεδράχ, Μισάχ, Ἀβδεναγώ, εἶπαν τῷ βασιλεῖ Ναβουχοδονοσόρ Βασιλεῦ, οὐ χρείαν ἔχομεν ἡμεῖς ἐπὶ τῇ ἐπιταγῇ ταύτῃ ἀποκριθῆναί σοι. ἔστι γὰρ θεὸς ἐν οὐρανοῖς εἷς κύριος ἡμῶν, ὃν φοβούμεθα, ὃς ἐστι δυνατὸς ἐξελέσθαι ἡμᾶς ἐκ τῆς καμίνου τοῦ πυρὸς τῆς καιομένης· καὶ ἐκ τῶν χειρῶν σου, βασιλεῦ, ἐξελεῖται ἡμᾶς. καὶ τότε φανερόν σοι ἔσται, βασιλεῦ, ὅτι οὔτε τῷ εἰδώλῳ σου λατρεύομεν οὔτε τῇ εἰκόνι σου τῇ εἰκόνι σου τῇ χρυσῇ, ἣν ἔστησας, οὐ προσκυνοῦμεν.» Δαν. 3:16–18 (Ο′). «Τακτῇ δὲ ἡμέρᾳ ὁ Ἡρῴδης ἐνδυσάμενος ἐσθῆτα βασιλικὴν καὶ καθίσας ἐπὶ τοῦ βήματος ἐδημηγόρει πρὸς αὐτούς. Ὁ δὲ δῆμος ἐπεφώνει· θεοῦ φωνὴ καὶ οὐκ ἀνθρώπου. Παραχρῆμα δὲ ἐπάταξεν αὐτὸν ἄγγελος κυρίου ἀνθ᾽ ὧν οὐκ ἔδωκεν τὴν δόξαν τῷ θεῷ, καὶ γενόμενος σκωληκόβρωτος ἐξέψυξεν.» Πράξ. 12:21–23 (Πατριαρχική Έκδοση). «Καὶ προσεκύνησαν τῷ δράκοντι τῷ δεδωκότι τὴν ἐξουσίαν τῷ θηρίῳ, καὶ προσεκύνησαν τῷ θηρίῳ λέγοντες· Τίς ὅμοιος τῷ θηρίῳ· Τίς δύναται πολεμῆσαι μετ᾽ αὐτοῦ·» Αποκ. 13:4 (Πατριαρχική Έκδοση). «Καὶ ἐδόθη αὐτῷ πνεῦμα δοῦναι τῇ εἰκόνι τοῦ θηρίου, ἵνα καὶ λαλήσῃ ἡ εἰκὼν τοῦ θηρίου καὶ ποιήσῃ, ὅσοι ἐὰν μὴ προσκυνήσωσιν τῇ εἰκόνι τοῦ θηρίου, ἵνα ἀποκτανθῶσιν.» Αποκ. 13:15 (Πατριαρχική Έκδοση). «Διόπερ, ἀγαπητοί μου, φεύγετε ἀπὸ τῆς εἰδωλολατρίας.» Α′ Κορ. 10:14 (Πατριαρχική Έκδοση). «Τεκνία, φυλάξατε ἑαυτοὺς ἀπὸ τῶν εἰδώλων· Ἀμήν.» Α′ Ιω. 5:21 (Πατριαρχική Έκδοση). «Λέγουσιν αὐτῷ· Καίσαρος. Τότε λέγει αὐτοῖς· Ἀπόδοτε οὖν τὰ Καίσαρος Καίσαρι καὶ τὰ τοῦ θεοῦ τῷ θεῷ.» Ματθ. 22:21 (Πατριαρχική Έκδοση). «Τί γὰρ κακόν ἐστιν εἰπεῖν· Κύριος καῖσαρ, καὶ ἐπιθῦσαι...» (πρωτότυπο ελληνικό κείμενο) *Μαρτύριον του Αγίου Πολυκάρπου* 8.2, ελληνικό κείμενο: Kirsopp Lake (επιμ.), *The Apostolic Fathers*, τόμ. 2 (London: William Heinemann· New York: G. P. Putnam's Sons, 1917). «Ὅμοσον τὴν Καίσαρος τύχην, μετανόησον, εἶπον· Αἶρε τοὺς ἀθέους.» ... «Ὀγδοήκοντα καὶ ἓξ ἔτη δουλεύω αὐτῷ, καὶ οὐδέν με ἠδίκησεν...» (πρωτότυπο ελληνικό κείμενο) *Μαρτύριον του Αγίου Πολυκάρπου* 9.2–3, ελληνικό κείμενο: Kirsopp Lake (επιμ.), *The Apostolic Fathers*, τόμ. 2 (London: William Heinemann· New York: G. P. Putnam's Sons, 1917).

Η αναφορά ενός Ρωμαίου διοικητή (αρχαία μη χριστιανική πηγή)

«Όσοι αρνούνταν ότι ήταν ή ότι υπήρξαν χριστιανοί, όταν επικαλούνταν τους θεούς με λόγια που υπαγόρευα εγώ, πρόσφεραν προσευχή με θυμίαμα και κρασί στην εικόνα σου, την οποία είχα διατάξει να φερθεί γι' αυτόν τον σκοπό μαζί με αγάλματα των θεών, και επιπλέον καταράστηκαν τον Χριστό – τίποτε από τα οποία, όπως λέγεται, δεν μπορούν να εξαναγκαστούν να κάνουν όσοι είναι πραγματικά χριστιανοί...» (μετάφραση από το αγγλικό κείμενο) Πλίνιος ο Νεότερος, *Επιστολές* 10.96, προς τον αυτοκράτορα Τραϊανό (περ. 112 μ.Χ.), αγγλική μετάφραση όπως δημοσιεύεται από τον James J. O'Donnell, Georgetown University, faculty.georgetown.edu/jod/texts/pliny.html (ο μεταφραστής δεν αναφέρεται στη σελίδα).

12

«Ὁ ἐκχέων αἷμα ἀνθρώπου ἀντὶ τοῦ αἵματος αὐτοῦ ἐκχυθήσεται, ὅτι ἐν εἰκόνι θεοῦ ἐποίησα τὸν ἄνθρωπον.» Γέν. 9:6 (Ο′). «Οὐ φονεύσεις.» Ἔξ. 20:15 (Ο′). «Ὅτι χαίρει πᾶσιν οἷς μισεῖ ὁ θεός, συντρίβεται δὲ δι᾽ ἀκαθαρσίαν ψυχῆς· ὀφθαλμὸς ὑβριστοῦ, γλῶσσα ἄδικος, χεῖρες ἐκχέουσαι αἷμα δικαίου...» Παροιμ. 6:16–17 (Ο′). «Καὶ ἔθυσαν τοὺς υἱοὺς αὐτῶν καὶ τὰς θυγατέρας αὐτῶν τοῖς δαιμονίοις, καὶ ἐξέχεαν αἷμα ἀθῷον, αἷμα υἱῶν αὐτῶν καὶ θυγατέρων· ἔθυσαν τοῖς γλυπτοῖς Χανάαν· καὶ ἐφονοκτονήθη ἡ γῆ ἐν τοῖς αἵμασιν,» Ψαλμ. 105:37–38 (Ο′). «Ἀνθ᾽ ὧν ἐγκατέλιπόν με καὶ

ἀπηλλοτρίωσαν τὸν τόπον τοῦτον, καὶ ἐθυμίασαν ἐν αὐτῷ θεοῖς ἀλλοτρίοις οἷς οὐκ ἤδεισαν αὐτοὶ καὶ οἱ πατέρες αὐτῶν· καὶ οἱ βασιλεῖς Ἰούδα ἔπλησαν τὸν τόπον τοῦτον αἱμάτων ἀθῴων, καὶ ᾠκοδόμησαν ὑψηλὰ τῇ Βάαλ τοῦ κατακαίειν τοὺς υἱοὺς αὐτῶν ἐν πυρί· οὐκ ἐνετειλάμην οὐδὲ διενοήθην ἐν τῇ καρδίᾳ μου...» Ιερ. 19:4–5 (Ο′). «Ὅτι σὺ ἐκτήσω τοὺς νεφρούς μου, Κύριε, ἀντελάβου μου ἐκ γαστρὸς μητρός μου. ἐξομολογήσομαί σοι, ὅτι φοβερῶς ἐθαυμαστώθης· θαυμάσια τὰ ἔργα σου, καὶ ἡ ψυχή μου γινώσκει σφόδρα. οὐκ ἐκρύβη τὸ ὀστοῦν μου ἀπὸ σοῦ ὃ ἐποίησας ἐν κρυφῇ, καὶ ἡ ὑπόστασίς μου ἐν τοῖς κατωτάτω τῆς γῆς· τὸ ἀκατέργαστόν σου εἶδοσαν οἱ ὀφθαλμοί μου, καὶ ἐπὶ τὸ βιβλίον σου πάντες γραφήσονται· ἡμέρας πλασθήσονται, καὶ οὐδεὶς ἐν αὐτοῖς.» Ψαλμ. 138:13–16 (Ο′). «Πρὸ τοῦ με πλάσαι σε ἐν κοιλίᾳ ἐπίσταμαί σε, καὶ πρὸ τοῦ σε ἐξελθεῖν ἡγίακά σε, προφήτην εἰς ἔθνη τέθεικά σε.» Ιερ. 1:5 (Ο′). «...οὐ φονεύσεις τέκνον ἐν φθορᾷ, οὐδὲ γεννηθὲν ἀποκτενεῖς...» (πρωτότυπο ελληνικό κείμενο) *Διδαχή* 2.2, ελληνικό κείμενο: Kirsopp Lake (επιμ.), *The Apostolic Fathers*, τόμ. 1 (London: William Heinemann· New York: The Macmillan Company, 1912). «Παντρεύονται, όπως όλοι [οι άλλοι]· γεννούν παιδιά· αλλά δεν καταστρέφουν τους απογόνους τους.» (μετάφραση από το αγγλικό κείμενο της ANF 1) *Επιστολή προς Διόγνητον*, κεφ. 5, στο *The Ante-Nicene Fathers*, επιμ. Alexander Roberts και James Donaldson, τόμ. 1 (Buffalo, NY: Christian Literature Publishing, 1885). «Καὶ οἳ τὰς τοῖς ἀμβλωθριδίοις χρωμένας ἀνδροφονεῖν τε καὶ λόγον ὑφέξειν τῆς ἐξαμβλώσεως τῷ θεῷ φαμεν, κατὰ ποῖον ἀνδροφονοῦμεν λόγον;» (πρωτότυπο ελληνικό κείμενο) Αθηναγόρας ο Αθηναίος, *Πρεσβεία περί Χριστιανών*, κεφ. 35, ελληνικό κείμενο: Johann Karl Theodor von Otto (επιμ.), *Athenagorae philosophi Atheniensis opera*, Corpus apologetarum christianorum saeculi secundi 7 (Jena: Mauke, 1857).

13

«Καὶ ὅτε ἠγαθύνθη ἡ καρδία αὐτῶν, καὶ εἶπαν Καλέσατε τὸν Σαμψὼν ἐξ οἴκου φυλακῆς, καὶ παιξάτω ἐνώπιον ἡμῶν. καὶ ἐκάλεσαν τὸν Σαμψὼν ἀπὸ οἴκου δεσμωτηρίου, καὶ ἔπαιζεν ἐνώπιον αὐτῶν· καὶ ἐράπιζον αὐτόν, καὶ ἔστησαν αὐτὸν ἀνὰ μέσον τῶν κιόνων.» Κριτ. 16:25 (Ο′). «Δοκῶ γὰρ ὅτι ὁ θεὸς ἡμᾶς τοὺς ἀποστόλους ἐσχάτους ἀπέδειξεν, ὡς ἐπιθανατίους, ὅτι θέατρον ἐγενήθημεν τῷ κόσμῳ, καὶ ἀγγέλοις καὶ ἀνθρώποις.» Α′ Κορ. 4:9 (Πατριαρχική Έκδοση). «Ἀναμιμνήσκεσθε δὲ τὰς πρότερον ἡμέρας, ἐν αἷς φωτισθέντες πολλὴν ἄθλησιν ὑπεμείνατε παθημάτων, Τοῦτο μὲν ὀνειδισμοῖς τε καὶ θλίψεσιν θεατριζόμενοι, τοῦτο δὲ κοινωνοὶ τῶν οὕτως ἀναστρεφομένων γενηθέντες.» Εβρ. 10:32–33 (Πατριαρχική Έκδοση). «Ο Ονώριος, που κληρονόμησε την αυτοκρατορία της Ευρώπης, έθεσε τέλος στις μονομαχίες που επί μακρόν διεξάγονταν στη Ρώμη. Η αφορμή γι' αυτό προέκυψε από το εξής περιστατικό. Κάποιος άνθρωπος ονόματι Τηλέμαχος είχε ασπαστεί τον ασκητικό βίο. Είχε ξεκινήσει από την Ανατολή και γι' αυτόν τον λόγο είχε μεταβεί στη Ρώμη. Εκεί, ενώ παρουσιαζόταν το βδελυρό θέαμα, μπήκε και ο ίδιος στο στάδιο και, κατεβαίνοντας στην αρένα, προσπάθησε να σταματήσει τους άνδρες που έστρεφαν τα όπλα τους ο ένας εναντίον του άλλου. Οι θεατές της σφαγής αγανάκτησαν και, εμπνευσμένοι από τη μανιώδη οργή του δαίμονα που χαίρεται σε εκείνες τις αιματηρές πράξεις, λιθοβόλησαν μέχρι θανάτου τον ειρηνοποιό. Όταν ο αξιοθαύμαστος αυτοκράτορας πληροφορήθηκε αυτό, συναρίθμησε τον Τηλέμαχο στη χορεία των νικηφόρων μαρτύρων και έθεσε τέλος σε εκείνο το ασεβές θέαμα.» (μετάφραση από το αγγλικό κείμενο της NPNF2 3) Θεοδώρητος, *Εκκλησιαστική Ιστορία* 5.26, στο *Nicene and Post-Nicene Fathers*, 2η σειρά, τόμ. 3, επιμ. Philip Schaff και Henry Wace (New York: Christian Literature Publishing, 1892). «Διότι, μόλις είδε εκείνο το αίμα, ρούφηξε μαζί του ένα είδος αγριότητας· ούτε απέστρεψε το βλέμμα, αλλά το προσήλωσε, πίνοντας ασυναίσθητα την τρέλα, και ευφραινόταν με τον ένοχο αγώνα και μεθούσε με την αιματηρή διασκέδαση.» (μετάφραση από το αγγλικό κείμενο της NPNF1 1) Αυγουστίνος, *Εξομολογήσεις* 6.8.13, μτφρ. J. G. Pilkington, στο *Nicene and Post-Nicene Fathers*, 1η σειρά, τόμ. 1, επιμ. Philip Schaff (Buffalo, NY: Christian Literature Publishing, 1886). «Ἀλλ' ἡμεῖς, πλησίον εἶναι τὸ ἰδεῖν τὸν φονευόμενον τοῦ ἀποκτεῖναι νομίζοντες, ἀπηγορεύσαμεν τὰς τοιαύτας θέας.» (πρωτότυπο

ελληνικό κείμενο) Αθηναγόρας ο Αθηναίος, *Πρεσβεία περί Χριστιανών*, κεφ. 35, ελληνικό κείμενο: Johann Karl Theodor von Otto (επιμ.), *Athenagorae philosophi Atheniensis opera*, Corpus apologetarum christianorum saeculi secundi 7 (Jena: Mauke, 1857).

14

«Τάδε λέγει Κύριος Ἐπὶ ταῖς τρισὶν ἀσεβείαις Ἰσραὴλ καὶ ἐπὶ ταῖς τέσσαρσιν οὐκ ἀποστραφήσομαι αὐτόν, ἀνθ' ὧν ἀπέδοντο ἀργυρίου δίκαιον, καὶ πένητα ἕνεκεν ὑποδημάτων, τὰ πατοῦντα ἐπὶ τὸν χοῦν τῆς γῆς, καὶ ἐκονδύλιζον εἰς κεφαλὰς πτωχῶν, καὶ ὁδὸν ταπεινῶν ἐξέκλιναν, καὶ υἱὸς καὶ πατὴρ αὐτοῦ εἰσεπορεύοντο πρὸς τὴν αὐτὴν παιδίσκην, ὅπως βεβηλῶσιν τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ αὐτῶν...» Αμώς 2:6–7 (Ο′). «Διὰ τοῦτο ἀνθ' ὧν κατεκονδύλιζον πτωχούς, καὶ δῶρα ἐκλεκτὰ ἐδέξασθε παρ' αὐτῶν, οἴκους ξεστοὺς ᾠκοδομήσατε καὶ οὐ μὴ κατοικήσητε ἐν αὐτοῖς, ἀμπελῶνας ἐπιθυμητοὺς ἐφυτεύσατε καὶ οὐ μὴ πίητε τὸν οἶνον ἐξ αὐτῶν. ὅτι ἔγνων πολλὰς ἀσεβείας ὑμῶν, καὶ ἰσχυραὶ αἱ ἁμαρτίαι ὑμῶν καταπατοῦσαι δίκαιον, λαμβάνοντες ἀνταλλάγματα καὶ πένητας ἐν πύλαις ἐκκλίνοντες.» Αμώς 5:11–12 (Ο′). «Ὁ συκοφαντῶν πένητα παροξύνει τὸν ποιήσαντα αὐτόν, ὁ δὲ τιμῶν αὐτὸν ἐλεᾷ πτωχόν.» Παροιμ. 14:31 (Ο′). «Μὴ ἀποβιάζου πένητα, πτωχὸς γάρ ἐστιν, καὶ μὴ ἀτιμάσῃς ἀσθενῆ ἐν πύλαις. ὁ γὰρ Κύριος κρινεῖ αὐτοῦ τὴν κρίσιν, καὶ ῥύσῃ σὴν ἄσυλον ψυχήν.» Παροιμ. 22:22–23 (Ο′). «Αὐτὸς Κύριος εἰς κρίσιν ἥξει μετὰ τῶν πρεσβυτέρων τοῦ λαοῦ καὶ μετὰ τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ. ὑμεῖς δὲ τί ἐνεπυρίσατε τὸν ἀμπελῶνά μου, καὶ ἡ ἁρπαγὴ τοῦ πτωχοῦ ἐν τοῖς οἴκοις ὑμῶν; τί ὑμεῖς ἀδικεῖτε τὸν λαόν μου, καὶ τὸ πρόσωπον τῶν πτωχῶν καταισχύνετε;» Ησ. 3:14–15 (Ο′). «Ἄγε νῦν οἱ πλούσιοι, κλαύσατε ὀλολύζοντες ἐπὶ ταῖς ταλαιπωρίαις ὑμῶν ταῖς ἐπερχομέναις. Ὁ πλοῦτος ὑμῶν σέσηπεν καὶ τὰ ἱμάτια ὑμῶν σητόβρωτα γέγονεν, Ὁ χρυσὸς ὑμῶν καὶ ὁ ἄργυρος κατίωται, καὶ ὁ ἰὸς αὐτῶν εἰς μαρτύριον ὑμῖν ἔσται καὶ φάγεται τὰς σάρκας ὑμῶν. ὡς πῦρ Ἐθησαυρίσατε ἐν ἐσχάταις ἡμέραις. Ἰδοὺ ὁ μισθὸς τῶν ἐργατῶν τῶν ἀμησάντων τὰς χώρας ὑμῶν ὁ ἀπεστερημένος ἀφ' ὑμῶν κράζει, καὶ αἱ βοαὶ τῶν θερισάντων εἰς τὰ ὦτα κυρίου Σαβαὼθ εἰσεληλύθασιν.» Ιακ. 5:1–4 (Πατριαρχική Έκδοση). «Οἱ δὲ βουλόμενοι πλουτεῖν ἐμπίπτουσιν εἰς πειρασμὸν καὶ παγίδα καὶ ἐπιθυμίας πολλὰς ἀνοήτους καὶ βλαβεράς, αἵτινες βυθίζουσιν τοὺς ἀνθρώπους εἰς ὄλεθρον καὶ ἀπώλειαν. Ῥίζα γὰρ πάντων τῶν κακῶν ἐστὶν ἡ φιλαργυρία, ἧς τινὲς ὀρεγόμενοι ἀπεπλανήθησαν ἀπὸ τῆς πίστεως καὶ ἑαυτοὺς περιέπειραν ὀδύναις πολλαῖς.» Α′ Τιμ. 6:9–10 (Πατριαρχική Έκδοση).

Η πρώτη Εκκλησία

«Οὐκ ἀποστραφήσῃ τὸν ἐνδεόμενον, συγκοινωνήσεις δὲ πάντα τῷ ἀδελφῷ σου...» (πρωτότυπο ελληνικό κείμενο) *Διδαχή* 4.8, ελληνικό κείμενο: Kirsopp Lake (επιμ.), *The Apostolic Fathers*, τόμ. 1 (London: William Heinemann· New York: The Macmillan Company, 1912). «Ἀντὶ ἀγρῶν οὖν ἀγοράζετε ψυχὰς θλιβομένας, καθά τις δυνατός ἐστι, καὶ χήρας καὶ ὀρφανοὺς ἐπισκέπτεσθε καὶ μὴ παραβλέπετε αὐτούς, καὶ τὸν πλοῦτον ὑμῶν καὶ τὰς παρατάξεις πάσας εἰς τοιούτους ἀγροὺς καὶ οἰκίας δαπανᾶτε, ἃς ἐλάβετε παρὰ τοῦ θεοῦ. εἰς τοῦτο γὰρ ἐπλούτισεν ὑμᾶς ὁ δεσπότης, ἵνα ταύτας τὰς διακονίας τελέσητε αὐτῷ...» (πρωτότυπο ελληνικό κείμενο) *Ο Ποιμήν του Ερμά*, Παραβολή 1.8–9, ελληνικό κείμενο: Kirsopp Lake (επιμ.), *The Apostolic Fathers*, τόμ. 2 (London: William Heinemann· New York: G. P. Putnam's Sons, 1917).

Παπικά κείμενα

«Το να στερεί κανείς από κάποιον τον μισθό που του οφείλεται είναι μέγα έγκλημα, το οποίο κραυγάζει προς την εκδικητική οργή του Ουρανού.» (μετάφραση από το αγγλικό κείμενο) Λέων ΙΓ′, *Rerum Novarum*, εγκύκλιος επιστολή για το κεφάλαιο και την εργασία, 15 Μαΐου 1891, παρ. 20 (Πόλη του Βατικανού: Libreria Editrice Vaticana),

vatican.va. Στην ίδια παράγραφο η εγκύκλιος καταδικάζει κάθε απόπειρα «να ασκείται πίεση στους ενδεείς και στους άπορους χάριν κέρδους» και δηλώνει ότι «το να αποκομίζει κανείς το κέρδος του από την ανάγκη του άλλου» «καταδικάζεται από όλους τους νόμους, ανθρώπινους και θείους» (μετάφραση από το αγγλικό κείμενο). Στο ίδιο.

15

«Ὃς ἐὰν κλέψῃ τίς τινα τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ καὶ καταδυναστεύσας αὐτὸν ἀποδῶται, καὶ εὑρεθῇ ἐν αὐτῷ, θανάτῳ τελευτάτω.» Ἔξ. 21:17 (Ο΄). «Ἐὰν δὲ ἁλῷ ἄνθρωπος κλέπτων ψυχὴν τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ τῶν υἱῶν Ἰσραήλ, καὶ καταδυναστεύσας αὐτὸν ἀποδῶται, ἀποθανεῖται ὁ κλέπτης ἐκεῖνος· καὶ ἐξαρεῖς τὸν πονηρὸν ἐξ ὑμῶν αὐτῶν.» Δευτ. 24:7 (Ο΄). «Εἰδὼς τοῦτο, ὅτι δικαίῳ νόμος οὐ κεῖται, ἀνόμοις δὲ καὶ ἀνυποτάκτοις, ἀσεβέσιν καὶ ἁμαρτωλοῖς, ἀνοσίοις καὶ βεβήλοις, πατρολῴαις καὶ μητρολῴαις, ἀνδροφόνοις, Πόρνοις, ἀρσενοκοίταις, ἀνδραποδισταῖς, ψεύσταις, ἐπιόρκοις, καὶ εἴ τι ἕτερον τῇ ὑγιαινούσῃ διδασκαλίᾳ ἀντίκειται...» Α΄ Τιμ. 1:9–10 (Πατριαρχική Έκδοση). «Καὶ οἱ ἔμποροι τῆς γῆς κλαύσουσιν καὶ πενθήσουσιν ἐπ᾽ αὐτῇ, ὅτι τὸν γόμον αὐτῶν οὐδεὶς ἀγοράζει οὐκέτι, Γόμον χρυσοῦ καὶ ἀργύρου καὶ λίθου τιμίου καὶ μαργαρίτου, καὶ βυσσίνου καὶ πορφύρας καὶ σηρικοῦ καὶ κοκκίνου, καὶ πᾶν ξύλον θύϊνον καὶ πᾶν σκεῦος ἐλεφάντινον καὶ πᾶν σκεῦος ἐκ ξύλου τιμιωτάτου καὶ χαλκοῦ καὶ σιδήρου καὶ μαρμάρου, Καὶ κινάμωμον καὶ ἄμωμον καὶ θυμιάματα, καὶ μύρον καὶ λίβανον καὶ οἶνον καὶ ἔλαιον καὶ σεμίδαλιν καὶ σῖτον καὶ κτήνη καὶ πρόβατα, καὶ ἵππων καὶ ῥεδῶν καὶ σωμάτων, καὶ ψυχὰς ἀνθρώπων.» Αποκ. 18:11–13 (Πατριαρχική Έκδοση). «Οὐκ ἔνι Ἰουδαῖος οὐδὲ Ἕλλην, οὐκ ἔνι δοῦλος οὐδὲ ἐλεύθερος, οὐκ ἔνι ἄρσεν καὶ θῆλυ· πάντες γὰρ ὑμεῖς εἷς ἐστὲ ἐν χριστῷ Ἰησοῦ.» Γαλ. 3:28 (Πατριαρχική Έκδοση). «Οὐκέτι ὡς δοῦλον, ἀλλ᾽ ὑπὲρ δοῦλον, ἀδελφὸν ἀγαπητόν, μάλιστα ἐμοί, πόσῳ δὲ μᾶλλον σοὶ καὶ ἐν σαρκὶ καὶ ἐν κυρίῳ!» Φιλήμ. 1:16 (Πατριαρχική Έκδοση). «"Ἐκτησάμην δούλους καὶ παιδίσκας." Καταδικάζεις σε δουλεία ανθρώπους των οποίων η φύση είναι ελεύθερη και χαρακτηρίζεται από ελεύθερη βούληση. ... Για πόσους οβολούς εκτίμησες την εικόνα του Θεού;» (μετάφραση από το αγγλικό κείμενο του Maguire· τα λόγια του Εκκλ. 2:7 κατά τους Ο΄) Γρηγόριος Νύσσης, *Ομιλίες εις τον Εκκλησιαστήν* 4, μτφρ. Andrew Maguire, Early Church Texts (earlychurchtexts.com).

16

«Οὐχ εὑρεθήσεται ἐν σοὶ περικαθαίρων τὸν υἱὸν αὐτοῦ καὶ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ ἐν πυρί, μαντευόμενος μαντείαν, κληδονιζόμενος καὶ οἰωνιζόμενος, φαρμακοῖς ἐπαείδων ἐπαοιδήν, ἐνγαστρίμυθος καὶ τερατοσκόπος, ἐπερωτῶν τοὺς νεκρούς. ἔστιν γὰρ βδέλυγμα Κυρίῳ τῷ θεῷ σου πᾶς ποιῶν ταῦτα· ἕνεκεν γὰρ τῶν βδελυγμάτων τούτων Κύριος ἐξολεθρεύσει αὐτοὺς ἀπὸ σοῦ.» Δευτ. 18:10–12 (Ο΄). «Οὐκ ἐπακολουθήσετε ἐνγαστριμύθοις, καὶ τοῖς ἐπαοιδοῖς οὐ προσκολληθήσεσθε ἐκμιανθῆναι ἐν αὐτοῖς. ἐγώ εἰμι Κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν.» Λευιτ. 19:31 (Ο΄). «Καὶ ἐὰν εἴπωσιν πρὸς ὑμᾶς Ζητήσατε τοὺς ἐνγαστριμύθους καὶ τοὺς ἀπὸ τῆς γῆς φωνοῦντας, τοὺς κενολογοῦντας οἳ ἐκ τῆς κοιλίας φωνοῦσιν, οὐκ ἔθνος πρὸς θεὸν αὐτοῦ ἐκζητήσουσιν; τί ἐκζητοῦσιν περὶ τῶν ζώντων τοὺς νεκρούς;» Ησ. 8:19 (Ο΄). «Ὅτι ἁμαρτία οἰώνισμά ἐστιν, ὀδύνη καὶ πόνος θεραπείαν ἐπάγουσιν· ὅτι ἐξουδένωσας τὸ ῥῆμα Κυρίου, καὶ ἐξουδενώσει σε Κύριος μὴ εἶναι βασιλέα ἐπὶ Ἰσραήλ.» Α΄ Βασ. 15:23 (Ο΄). «Ἱκανοὶ δὲ τῶν τὰ περίεργα πραξάντων συνενέγκαντες τὰς βίβλους κατέκαιον ἐνώπιον πάντων· καὶ συνεψήφισαν τὰς τιμὰς αὐτῶν καὶ εὗρον ἀργυρίου μυριάδας πέντε.» Πράξ. 19:19 (Πατριαρχική Έκδοση). «Φανερὰ δέ ἐστιν τὰ ἔργα τῆς σαρκός, ἅτινά ἐστιν μοιχεία, πορνεία, ἀκαθαρσία, ἀσέλγεια, Εἰδωλολατρία, φαρμακεία, ἔχθραι, ἔρεις, ζῆλοι, θυμοί, ἐριθεῖαι, διχοστασίαι, αἱρέσεις, Φθόνοι, φόνοι, μέθαι, κῶμοι καὶ τὰ ὅμοια τούτοις, ἃ προλέγω ὑμῖν καθὼς καὶ προεῖπον, ὅτι οἱ τὰ τοιαῦτα πράσσοντες βασιλείαν θεοῦ οὐ κληρονομήσουσιν.» Γαλ. 5:19–21 (Πατριαρχική Έκδοση). «Τοῖς δὲ δειλοῖς καὶ ἀπίστοις καὶ ἐβδελυγμένοις καὶ φονεῦσιν καὶ πόρνοις καὶ φαρμάκοις καὶ εἰδωλολάτραις καὶ πᾶσιν τοῖς ψευδέσιν τὸ μέρος αὐτῶν ἐν τῇ λίμνῃ τῇ καιομένῃ ἐν πυρὶ καὶ θείῳ, ὅ ἐστιν ὁ

θάνατος ὁ δεύτερος.» Αποκ. 21:8 (Πατριαρχική Έκδοση). «Τέκνον μου, μὴ γίνου οἰωνοσκόπος. ἐπειδὴ ὁδηγεῖ εἰς τὴν εἰδωλολατρίαν, μηδὲ ἐπαοιδὸς μηδὲ μαθηματικὸς...» (πρωτότυπο ελληνικό κείμενο) *Διδαχή* 3.4, ελληνικό κείμενο: Kirsopp Lake (επιμ.), *The Apostolic Fathers*, τόμ. 1 (London: William Heinemann· New York: The Macmillan Company, 1912). «Όσοι ανήκουν στην ιερωσύνη ή στον κλήρο δεν πρέπει να είναι μάγοι, επαοιδοί, μαθηματικοί ή αστρολόγοι· ούτε να κατασκευάζουν τα λεγόμενα φυλακτήρια, τα οποία είναι δεσμά για τις ίδιες τις ψυχές τους. Και όσους τα φορούν, διατάσσουμε να αποβάλλονται από την Εκκλησία.» (μετάφραση από το αγγλικό κείμενο της NPNF2 14) Σύνοδος της Λαοδικείας, κανόνας 36, μτφρ. Henry R. Percival, στο *Nicene and Post-Nicene Fathers*, 2η σειρά, τόμ. 14, επιμ. Philip Schaff και Henry Wace (New York: Christian Literature Publishing, 1900).

Κατήχηση

«Όλες οι μορφές μαντείας πρέπει να απορρίπτονται: η προσφυγή στον Σατανά ή στους δαίμονες, η επίκληση των νεκρών ή άλλες πρακτικές που εσφαλμένα θεωρείται ότι "αποκαλύπτουν" το μέλλον. Η συμβουλή ωροσκοπίων, η αστρολογία, η χειρομαντεία, η ερμηνεία οιωνών και κλήρων, τα φαινόμενα της διόρασης και η προσφυγή σε μέντιουμ κρύβουν όλα μια επιθυμία εξουσίας πάνω στον χρόνο, στην ιστορία και, σε τελική ανάλυση, πάνω σε άλλους ανθρώπους, καθώς και μια επιθυμία να εξευμενιστούν κρυφές δυνάμεις. Αντιβαίνουν στην τιμή, στον σεβασμό και στον στοργικό φόβο που οφείλουμε μόνο στον Θεό.» (μετάφραση από το αγγλικό κείμενο) *Catechism of the Catholic Church*, 2η έκδ. (Πόλη του Βατικανού: Libreria Editrice Vaticana, 1997), παρ. 2116.

17

«Καὶ εἶπεν Κύριος πρὸς Ἠλειοὺ τὸν Θεσβείτην λέγων Ἀνάστηθι καὶ κατάβηθι εἰς ἀπαντὴν Ἀχαὰβ βασιλέως Ἰσραὴλ τοῦ ἐν Σαμαρείᾳ, ὅτι οὗτος ἐν ἀμπελῶνι Ναβουθαί, ὅτι καταβέβηκεν ἐκεῖ κληρονομῆσαι αὐτόν. καὶ λαλήσεις πρὸς αὐτὸν λέγων Τάδε λέγει Κύριος Ὡς σὺ ἐφόνευσας καὶ ἐκληρονόμησας, διὰ τοῦτο τάδε λέγει Κύριος Ἐν παντὶ τόπῳ ᾧ ἔλιξαν αἱ ὗες καὶ οἱ κύνες τὸ αἷμα Ναβουθαί, ἐκεῖ λίξουσιν οἱ κύνες τὸ αἷμά σου, καὶ αἱ πόρναι λούσονται ἐν τῷ αἵματί σου.» Γ′ Βασ. 20:17–19 (Ο′). «Οἱ ἄρχοντες αὐτῆς ἐν μέσῳ αὐτῆς ὡς λύκοι ἁρπάζοντες ἁρπάγματα τοῦ ἐκχέαι αἷμα, ὅπως πλεονεξίᾳ πλεονεκτῶσιν.» Ιεζ. 22:27 (Ο′). «Καὶ ἐρεῖ Ἀκούσατε δὴ ταῦτα, αἱ ἀρχαὶ οἴκου Ἰακὼβ καὶ οἱ κατάλοιποι οἴκου Ἰσραήλ. οὐχ ὑμῖν ἐστὶν τοῦ γνῶναι τὸ κρίμα; μισοῦντες τὰ καλὰ καὶ ζητοῦντες τὰ πονηρά, ἁρπάζοντες τὰ δέρματα αὐτῶν ἀπ' αὐτῶν καὶ τὰς σάρκας αὐτῶν ἀπὸ τῶν ὀστέων αὐτῶν. ὃν τρόπον κατέφαγον τὰς σάρκας τοῦ λαοῦ μου, καὶ τὰ δέρματα αὐτῶν ἀπ' αὐτῶν ἐξέδειραν, καὶ τὰ ὀστέα αὐτῶν συνέθλασαν καὶ ἐμέλισαν ὡς σάρκας εἰς λέβητα καὶ ὡς κρέα εἰς χύτραν,» Μιχ. 3:1–3 (Ο′). «Παρέστησαν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς καὶ οἱ ἄρχοντες συνήχθησαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ κατὰ τοῦ κυρίου καὶ κατὰ τοῦ χριστοῦ αὐτοῦ. διάψαλμα. διαρρήξωμεν τοὺς δεσμοὺς αὐτῶν, καὶ ἀπορρίψωμεν ἀφ' ἡμῶν τὸν ζυγὸν αὐτῶν. ὁ κατοικῶν ἐν οὐρανοῖς ἐκγελάσεται αὐτούς, καὶ ὁ κύριος ἐκμυκτηριεῖ αὐτούς.» Ψαλμ. 2:2–4 (Ο′). «Αν αφαιρεθεί, λοιπόν, η δικαιοσύνη, τι είναι τα βασίλεια παρά μεγάλες ληστείες;» (μετάφραση από το αγγλικό κείμενο της NPNF1 2) Αυγουστίνος, *Περί της Πόλεως του Θεού* 4.4, μτφρ. Marcus Dods, στο *Nicene and Post-Nicene Fathers*, 1η σειρά, τόμ. 2, επιμ. Philip Schaff (Buffalo, NY: Christian Literature Publishing, 1887). «Δεν τολμώ να προσφέρω τη Θυσία, αν σκοπεύεις να είσαι παρών.» (μετάφραση από το αγγλικό κείμενο της NPNF2 10) Αμβρόσιος Μεδιολάνων, Επιστολή 51.13, προς τον αυτοκράτορα Θεοδόσιο, μτφρ. H. de Romestin, στο *Nicene and Post-Nicene Fathers*, 2η σειρά, τόμ. 10, επιμ. Philip Schaff και Henry Wace (New York: Christian Literature Publishing, 1896).

18

«Ἰδὼν δὲ ὁ Σίμων ὅτι διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τῶν ἀποστόλων δίδοται τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, προσήνεγκεν αὐτοῖς χρήματα Λέγων· Δότε κἀμοὶ τὴν ἐξουσίαν ταύτην, ἵνα ᾧ ἐὰν ἐπιθῶ τὰς χεῖρας λαμβάνῃ πνεῦμα ἅγιον. Πέτρος δὲ εἶπεν πρὸς αὐτόν· Τὸ ἀργύριόν σου σὺν σοὶ εἴη εἰς ἀπώλειαν, ὅτι τὴν δωρεὰν τοῦ θεοῦ ἐνόμισας διὰ χρημάτων κτᾶσθαι. Οὐκ ἔστιν σοι μερὶς οὐδὲ κλῆρος ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ· Ἡ γὰρ καρδία σου οὐκ ἔστιν εὐθεῖα ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.» Πράξ. 8:18–21 (Πατριαρχική Έκδοση). «Υἱὲ ἀνθρώπου, προφήτευσον ἐπὶ τοὺς ποιμένας τοῦ Ἰσραήλ, προφήτευσον καὶ εἰπὸν τοῖς ποιμέσι Τάδε λέγει κύριος Κύριος Ὦ ποιμένες Ἰσραήλ, μὴ βόσκουσιν ποιμένες ἑαυτούς; οὐ τὰ πρόβατα βόσκουσιν οἱ ποιμένες; ἰδοὺ τὸ γάλα κατέσθετε καὶ τὰ ἔρια περιβάλλεσθε καὶ τὸ παχὺ σφάζετε, καὶ τὰ πρόβατά μου οὐ βόσκετε. τὸ ἠσθενηκὸς οὐκ ἐνισχύσατε, καὶ τὸ κακῶς ἔχον οὐκ ἐσωματοποιήσατε, καὶ τὸ συντετριμμένον οὐ κατεδήσατε, καὶ τὸ πλανώμενον οὐκ ἀπεστρέψατε, καὶ τὸ ἀπολωλὸς οὐκ ἐζητήσατε, καὶ τὸ ἰσχυρὸν κατειργάσασθε μόχθῳ.» Ιεζ. 34:2–4 (Ο′). «Οἱ ἡγούμενοι αὐτῆς μετὰ δώρων ἔκρινον, καὶ οἱ ἱερεῖς αὐτῆς μετὰ μισθοῦ ἀπεκρίνοντο, καὶ οἱ προφῆται αὐτῆς μετὰ ἀργυρίου ἐμαντεύοντο, καὶ ἐπὶ τὸν κύριον ἐπανεπαύοντο λέγοντες Οὐχὶ Κύριος ἐν ἡμῖν ἐστιν; οὐ μὴ ἐπέλθῃ ἐφ᾽ ἡμᾶς κακά.» Μιχ. 3:11 (Ο′). «Ποιμάνατε τὸ ἐν ὑμῖν ποίμνιον τοῦ θεοῦ, ἐπισκοποῦντες μὴ ἀναγκαστῶς, ἀλλ᾽ ἑκουσίως, μηδὲ αἰσχροκερδῶς, ἀλλὰ προθύμως, Μηδ ὡς κατακυριεύοντες τῶν κλήρων, ἀλλὰ τύποι γινόμενοι τοῦ ποιμνίου·» Α′ Πέτρ. 5:2–3 (Πατριαρχική Έκδοση). «Δεῖ γὰρ τὸν ἐπίσκοπον ἀνέγκλητον εἶναι ὡς θεοῦ οἰκονόμον, μὴ αὐθάδη, μὴ ὀργίλον, μὴ πάροινον, μὴ πλήκτην, μὴ αἰσχροκερδῆ...» Τίτ. 1:7 (Πατριαρχική Έκδοση). «Καὶ εἰσῆλθεν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ θεοῦ, καὶ ἐξέβαλεν πάντας τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ τὰς τραπέζας τῶν κολλυβιστῶν κατέστρεψεν καὶ τὰς καθέδρας τῶν πωλούντων τὰς περιστεράς, Καὶ λέγει αὐτοῖς· Γέγραπται, ὁ οἶκός μου οἶκός προσευχῆς κληθήσεται· ὑμεῖς δὲ αὐτὸν ἐποιήσατε σπήλαιον λῃστῶν.» Ματθ. 21:12–13 (Πατριαρχική Έκδοση). «Επειδή πολλοί από όσους κατατάσσονται στον κλήρο, ακολουθώντας την πλεονεξία και τη φιλοκέρδεια, λησμόνησαν τη θεία Γραφή, η οποία λέει: “τὸ ἀργύριον αὐτοῦ οὐκ ἔδωκεν ἐπὶ τόκῳ”, και, όταν δανείζουν χρήματα, ζητούν το εκατοστό του ποσού [ως μηνιαίο τόκο], η αγία και μεγάλη Σύνοδος κρίνει δίκαιο ότι, αν μετά τον όρο αυτό βρεθεί κάποιος να λαμβάνει τόκο, είτε το επιτυγχάνει με κρυφή συναλλαγή είτε με άλλον τρόπο, όπως απαιτώντας το ολόκληρο και το μισό ή χρησιμοποιώντας οποιοδήποτε άλλο τέχνασμα χάριν αισχροκέρδειας, θα καθαιρείται από τον κλήρο και το όνομά του θα διαγράφεται από τον κατάλογο.» (μετάφραση από το αγγλικό κείμενο της NPNF2 14· τα λόγια του Ψαλμ. 14:5 κατά τους Ο′) Α′ Οικουμενική Σύνοδος (Νίκαια, 325), κανόνας 17, μτφρ. Henry R. Percival, στο *Nicene and Post-Nicene Fathers*, 2η σειρά, τόμ. 14, επιμ. Philip Schaff και Henry Wace (New York: Christian Literature Publishing, 1900). «Αν κάποιος επίσκοπος τελέσει χειροτονία για χρήματα και θέσει σε πώληση τη χάρη που δεν πωλείται, και χειροτονήσει για χρήματα επίσκοπο, χωρεπίσκοπο, πρεσβύτερο ή διάκονο ή κάποιον άλλο από όσους συγκαταλέγονται στον κλήρο· ή διορίσει για χρήματα οικονόμο, έκδικο ή παραμονάριο ή οποιονδήποτε άλλο εκκλησιαστικό για προσωπικό αισχρό κέρδος· [ας] κινδυνεύει να χάσει τον δικό του βαθμό εκείνος που το επιχείρησε και ελέγχθηκε...» (μετάφραση από το αγγλικό κείμενο του Tanner) Σύνοδος της Χαλκηδόνος (451), κανόνας 2, στο *Decrees of the Ecumenical Councils*, επιμ. Norman P. Tanner, τόμ. 1 (London: Sheed & Ward· Washington, DC: Georgetown University Press, 1990), όπως αναπαράγεται στο papalencyclicals.net. (Το διαδικτυακό κείμενο γράφει «led him»· διορθώθηκε μέσα σε αγκύλες ως «[let]».)

19

«Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ, ἵνα τὸ αὐτὸ λέγητε πάντες, καὶ μὴ ᾖ ἐν ὑμῖν σχίσματα, ἦτε δὲ κατηρτισμένοι ἐν τῷ αὐτῷ νοῒ καὶ ἐν τῇ αὐτῇ γνώμῃ.» Α′ Κορ. 1:10 (Πατριαρχική Έκδοση). «Οὐ περὶ τούτων δὲ ἐρωτῶ μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν πιστευόντων διὰ τοῦ λόγου αὐτῶν εἰς ἐμέ, Ἵνα πάντες ἓν ὦσιν, καθὼς σύ, πάτερ, ἐν ἐμοὶ κἀγὼ ἐν σοί, ἵνα καὶ αὐτοὶ ἐν ἡμῖν ἓν ὦσιν, ἵνα ὁ κόσμος πιστεύσῃ ὅτι σύ με ἀπέστειλας.» Ιω. 17:20–21 (Πατριαρχική Έκδοση). «Σπουδάζοντες τηρεῖν τὴν ἑνότητα τοῦ πνεύματος ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης. Ἓν σῶμα καὶ ἓν

πνεῦμα, καθὼς καὶ ἐκλήθητε ἐν μιᾷ ἐλπίδι τῆς κλήσεως ὑμῶν· Εἷς κύριος, μία πίστις, ἓν βάπτισμα· Εἷς θεὸς καὶ πατὴρ πάντων, ὁ ἐπὶ πάντων, καὶ διὰ πάντων, καὶ ἐν πᾶσιν ἡμῖν.» Εφεσ. 4:3–6 (Πατριαρχική Έκδοση). «Ἔτι γὰρ σαρκικοί ἐστε. ὅπου γὰρ ἐν ὑμῖν ζῆλος καὶ ἔρις καὶ διχοστασίαι, οὐχὶ σαρκικοί ἐστε καὶ κατὰ ἄνθρωπον περιπατεῖτε·» Α΄ Κορ. 3:3 (Πατριαρχική Έκδοση). «Ἰνατί ἔρεις καὶ θυμοὶ καὶ διχοστασίαι καὶ σχίσματα πόλεμός τε ἐν ὑμῖν; ... ἰνατί διέλκομεν καὶ διασπῶμεν τὰ μέλη τοῦ Χριστοῦ καὶ στασιάζομεν πρὸς τὸ σῶμα τὸ ἴδιον, καὶ εἰς τοσαύτην ἀπόνοιαν ἐρχόμεθα, ὥστε ἐπιλαθέσθαι ἡμᾶς, ὅτι μέλη ἐσμὲν ἀλλήλων;» (πρωτότυπο ελληνικό κείμενο) Κλήμης Ρώμης, *Α΄ Επιστολή προς Κορινθίους* 46.5, 7, ελληνικό κείμενο: Kirsopp Lake (επιμ.), *The Apostolic Fathers*, τόμ. 1 (London: William Heinemann· New York: The Macmillan Company, 1912). «Δεν μπορεί πλέον να έχει τον Θεό για Πατέρα του εκείνος που δεν έχει την Εκκλησία για μητέρα του.» (μετάφραση από το αγγλικό κείμενο της ANF 5) Κυπριανός Καρχηδόνος, *Περί της ενότητος της Εκκλησίας*, παρ. 6, μτφρ. Ernest Wallis, στο *The Ante-Nicene Fathers*, επιμ. Alexander Roberts και James Donaldson, τόμ. 5 (Buffalo, NY: Christian Literature Publishing, 1886). «...ο χιτώνας του Κυρίου Ιησού Χριστού δεν διαιρείται καθόλου ούτε σχίζεται, αλλά λαμβάνεται ως ολόκληρο ένδυμα και κατέχεται ως ακέραιος και αδιαίρετος χιτώνας από εκείνους που ρίχνουν κλήρο για το ένδυμα του Χριστού...» (μετάφραση από το αγγλικό κείμενο της ANF 5) Κυπριανός Καρχηδόνος, *Περί της ενότητος της Εκκλησίας*, παρ. 7, μτφρ. Ernest Wallis, στο *The Ante-Nicene Fathers*, επιμ. Alexander Roberts και James Donaldson, τόμ. 5 (Buffalo, NY: Christian Literature Publishing, 1886).

20

«Πᾶς οὖν ὅστις ὁμολογήσει ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὁμολογήσω κἀγὼ ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς· Ὅστις δ' ἂν ἀρνήσηταί με ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ἀρνήσομαι αὐτὸν κἀγὼ ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς.» Ματθ. 10:32–33 (Πατριαρχική Έκδοση). «Τότε παραδώσουσιν ὑμᾶς εἰς θλίψιν καὶ ἀποκτενοῦσιν ὑμᾶς, καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων τῶν ἐθνῶν διὰ τὸ ὄνομά μου. Καὶ τότε σκανδαλισθήσονται πολλοὶ καὶ ἀλλήλους παραδώσουσιν καὶ μισήσουσιν ἀλλήλους.» Ματθ. 24:9–10 (Πατριαρχική Έκδοση). «Εἶπεν δὲ ὁ Πέτρος· Ἄνθρωπε, οὐκ οἶδα ὁ λέγεις. Καὶ παραχρῆμα, ἔτι λαλοῦντος αὐτοῦ, ἐφώνησεν ἀλέκτωρ. Καὶ στραφεὶς ὁ κύριος ἐνέβλεψεν τῷ Πέτρῳ, καὶ ὑπεμνήσθη ὁ Πέτρος τοῦ λόγου τοῦ κυρίου, ὡς εἶπεν αὐτῷ ὅτι πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι ἀπαρνήσῃ με τρίς· Καὶ ἐξελθὼν ἔξω ὁ Πέτρος ἔκλαυσεν πικρῶς.» Λουκ. 22:60–62 (Πατριαρχική Έκδοση). «Ὁ δὲ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται· καὶ ἐὰν ὑποστείληται, οὐκ εὐδοκεῖ ἡ ψυχή μου ἐν αὐτῷ. Ἡμεῖς δὲ οὐκ ἐσμὲν ὑποστολῆς εἰς ἀπώλειαν, ἀλλὰ πίστεως εἰς περιποίησιν ψυχῆς.» Εβρ. 10:38–39 (Πατριαρχική Έκδοση). «Οἶδα τὰ ἔργα σου καὶ ποῦ κατοικεῖς· ὅπου ὁ θρόνος τοῦ Σατανᾶ· καὶ κρατεῖς τὸ ὄνομά μου, καὶ οὐκ ἠρνήσω τὴν πίστιν μου καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις αἷς Ἀντίπας ὁ μάρτυς μου ὁ πιστός, ὃς ἀπεκτάνθη παρ' ὑμῖν, ὅπου ὁ Σατανᾶς κατοικεῖ.» Αποκ. 2:13 (Πατριαρχική Έκδοση). «Αμέσως, στα πρώτα λόγια του εχθρού που απειλούσε, ο μεγαλύτερος αριθμός των αδελφών πρόδωσε την πίστη του και έπεσε, όχι από την επίθεση του διωγμού, αλλά ρίχνοντας οι ίδιοι τον εαυτό τους με εκούσια πτώση.» (μετάφραση από το αγγλικό κείμενο της ANF 5) Κυπριανός Καρχηδόνος, *Περί των πεπτωκότων*, παρ. 7, μτφρ. Ernest Wallis, στο *The Ante-Nicene Fathers*, επιμ. Alexander Roberts και James Donaldson, τόμ. 5 (Buffalo, NY: Christian Literature Publishing, 1886). «Αυτοί, πράγματι, δεν περίμεναν να συλληφθούν για να ανεβούν, ούτε να ανακριθούν για να αρνηθούν. Έτρεξαν στην αγορά με τη θέλησή τους...» (μετάφραση από το αγγλικό κείμενο της ANF 5) Κυπριανός Καρχηδόνος, *Περί των πεπτωκότων*, παρ. 8, μτφρ. Ernest Wallis, στο *The Ante-Nicene Fathers*, επιμ. Alexander Roberts και James Donaldson, τόμ. 5 (Buffalo, NY: Christian Literature Publishing, 1886).

Η αναφορά ενός Ρωμαίου διοικητή (αρχαία μη χριστιανική πηγή)

«Όσοι αρνούνταν ότι ήταν ή ότι υπήρξαν χριστιανοί, όταν επικαλούνταν τους θεούς με λόγια που υπαγόρευα εγώ, πρόσφεραν προσευχή με θυμίαμα και κρασί στην εικόνα σου, την οποία είχα διατάξει να φερθεί γι' αυτόν τον σκοπό μαζί με αγάλματα των θεών, και επιπλέον καταράστηκαν τον Χριστό – τίποτε από τα οποία, όπως λέγεται, δεν μπορούν να εξαναγκαστούν να κάνουν όσοι είναι πραγματικά χριστιανοί...» (μετάφραση από το αγγλικό κείμενο) Πλίνιος ο Νεότερος, *Επιστολές* 10.96, προς τον αυτοκράτορα Τραϊανό (περ. 112 μ.Χ.), αγγλική μετάφραση όπως δημοσιεύεται από τον James J. O'Donnell, Georgetown University, faculty.georgetown.edu/jod/texts/pliny.html (ο μεταφραστής δεν αναφέρεται στη σελίδα).

21

«Παντὸς ἀκούοντος τὸν λόγον τῆς βασιλείας καὶ μὴ συνιέντος, ἔρχεται ὁ πονηρὸς καὶ αἴρει τὸ ἐσπαρμένον ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ· οὗτός ἐστιν ὁ παρὰ τὴν ὁδὸν σπαρείς.» Ματθ. 13:19 (Πατριαρχική Έκδοση). «Οὗτοι δέ εἰσιν οἱ παρὰ τὴν ὁδὸν ὅπου σπείρεται ὁ λόγος, καὶ ὅταν ἀκούσωσιν, εὐθὺς ἔρχεται ὁ Σατανᾶς καὶ αἴρει τὸν λόγον τὸν ἐσπαρμένον ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν.» Μάρκ. 4:15 (Πατριαρχική Έκδοση). «Εἰ δὲ καὶ ἔστιν κεκαλυμμένον τὸ εὐαγγέλιον ἡμῶν, ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις ἔστιν κεκαλυμμένον, Ἐν οἷς ὁ θεὸς τοῦ αἰῶνος τούτου ἐτύφλωσεν τὰ νοήματα τῶν ἀπίστων εἰς τὸ μὴ αὐγάσαι αὐτοῖς τὸν φωτισμὸν τοῦ εὐαγγελίου τῆς δόξης τοῦ χριστοῦ, ὅς ἐστιν εἰκὼν τοῦ θεοῦ.» Β΄ Κορ. 4:3–4 (Πατριαρχική Έκδοση). «Διὸ ἠθελήσαμεν ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, ἐγὼ μὲν Παῦλος καὶ ἅπαξ καὶ δίς, καὶ ἐνέκοψεν ἡμᾶς ὁ Σατανᾶς.» Α΄ Θεσ. 2:18 (Πατριαρχική Έκδοση). «Ἀνθίστατο δὲ αὐτοῖς Ἐλύμας ὁ μάγος-— οὕτως γὰρ μεθερμηνεύεται τὸ ὄνομα αὐτοῦ-— ζητῶν διαστρέψαι τὸν ἀνθύπατον ἀπὸ τῆς πίστεως.» Πράξ. 13:8 (Πατριαρχική Έκδοση). «Καὶ εἶπεν πρὸς μέ Μὴ φοβοῦ, Δανιήλ· ὅτι ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς πρώτης ἧς ἔδωκας τὸ πρόσωπόν σου διανοηθῆναι καὶ ταπεινωθῆναι ἐναντίον κυρίου τοῦ θεοῦ σου, εἰσηκούσθη τὸ ῥῆμά σου, καὶ ἐγὼ εἰσῆλθον τῷ ῥήματί σου. καὶ ὁ στρατηγὸς βασιλέως Περσῶν ἀνθειστήκει ἐναντίον μου εἴκοσι καὶ μίαν ἡμέραν· καὶ ἰδοὺ Μιχαὴλ εἷς τῶν ἀρχόντων τῶν πρώτων ἐπῆλθε βοηθῆσαί μοι, καὶ αὐτὸν ἐκεῖ κατέλιπον μετὰ τοῦ στρατηγοῦ τοῦ βασιλέως Περσῶν. καὶ εἶπέν μοι Ἦλθον ὑποδεῖξαί σοι τί ὑπαντήσεται τῷ λαῷ σου ἐπ' ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν, ἔτι γὰρ ὥρα εἰς ἡμέρας.» Δαν. 10:12–14 (Ο΄).

22

Η λέξη «Εκκλησία» εδώ δεν σημαίνει μόνο τις οργανωμένες εκκλησίες, αλλά και τους μεμονωμένους πιστούς, καθένας από τους οποίους είναι ατομικά μέλος του σώματος του Χριστού. «Καθάπερ γὰρ τὸ σῶμα ἕν ἐστιν καὶ μέλη ἔχει πολλά, πάντα δὲ τὰ μέλη τοῦ σώματος τοῦ ἑνός, πολλὰ ὄντα, ἕν ἐστιν σῶμα, οὕτως καὶ ὁ χριστός· Καὶ γὰρ ἐν ἑνὶ πνεύματι ἡμεῖς πάντες εἰς ἓν σῶμα ἐβαπτίσθημεν, εἴτε Ἰουδαῖοι εἴτε Ἕλληνες, εἴτε δοῦλοι εἴτε ἐλεύθεροι, καὶ πάντες εἰς ἓν πνεῦμα ἐποτίσθημεν.» Α΄ Κορ. 12:12–13 (Πατριαρχική Έκδοση). «Ὑμεῖς δέ ἐστε σῶμα χριστοῦ καὶ μέλη ἐκ μέρους.» Α΄ Κορ. 12:27 (Πατριαρχική Έκδοση). «Οὕτως οἱ πολλοὶ ἓν σῶμά ἐσμεν ἐν χριστῷ, ὁ δὲ καθ' εἷς ἀλλήλων μέλη.» Ρωμ. 12:5 (Πατριαρχική Έκδοση). «Καὶ πάντα ὑπέταξεν ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ αὐτὸν ἔδωκεν κεφαλὴν ὑπὲρ πάντα τῇ ἐκκλησίᾳ, Ἥτις ἐστὶν τὸ σῶμα αὐτοῦ, τὸ πλήρωμα τοῦ τὰ πάντα ἐν πᾶσιν πληρουμένου.» Εφεσ. 1:22–23 (Πατριαρχική Έκδοση). «Καὶ αὐτός ἐστιν ἡ κεφαλὴ τοῦ σώματος, τῆς ἐκκλησίας· ὅς ἐστιν ἀρχή, πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν, ἵνα γένηται ἐν πᾶσιν αὐτὸς πρωτεύων,» Κολ. 1:18 (Πατριαρχική Έκδοση). «Καὶ αὐτοὶ ὡς λίθοι ζῶντες οἰκοδομεῖσθε οἶκος πνευματικός, ἱεράτευμα ἅγιον, ἀνενέγκαι πνευματικὰς θυσίας εὐπροσδέκτους τῷ θεῷ διὰ Ἰησοῦ χριστοῦ·» Α΄ Πέτρ. 2:5 (Πατριαρχική Έκδοση).

Η πρώτη Εκκλησία

«Ὅπου ἂν φανῇ ὁ ἐπίσκοπος, ἐκεῖ τὸ πλῆθος ἤτω, ὥσπερ ὅπου ἂν ᾖ Ἰησοῦς Χριστός, ἐκεῖ ἡ καθολικὴ ἐκκλησία.» (πρωτότυπο ελληνικό κείμενο) Ιγνάτιος Αντιοχείας, *Προς Σμυρναίους* 8.2, ελληνικό κείμενο: Kirsopp Lake (επιμ.), *The Apostolic Fathers*, τόμ. 1 (London: William Heinemann· New York: The Macmillan Company, 1912).

23

«Ὡς ὅτι ἐὰν παρακούσῃς ἐν τούτῳ τῷ καιρῷ, ἄλλοθεν βοήθεια καὶ σκέπη ἔσται τοῖς Ἰουδαίοις· σὺ δὲ καὶ ὁ οἶκος τοῦ πατρός σου ἀπολεῖσθε. καὶ τίς οἶδεν εἰ εἰς τὸν καιρὸν τοῦτον ἐβασίλευσας;» Εσθ. 4:14 (Ο΄). «Καὶ ἀπὸ τῶν υἱῶν Ἰσσαχὰρ γινώσκοντες σύνεσιν εἰς τοὺς καιρούς, γινώσκοντες τί ποιήσαι Ἰσραήλ...» Α΄ Παρ. 12:32 (Ο΄). «...ὑποκριταί, τὸ μὲν πρόσωπον τοῦ οὐρανοῦ γινώσκετε διακρίνειν, τὰ δὲ σημεῖα τῶν καιρῶν οὐ δύνασθε γνῶναι·» Ματθ. 16:3 (Πατριαρχική Έκδοση). «Ἀναβόησον ἐν ἰσχύι καὶ μὴ φείσῃ, ὡς σάλπιγγι ὕψωσον τὴν φωνήν σου, καὶ ἀνάγγειλον τῷ λαῷ μου τὰ ἁμαρτήματα αὐτῶν καὶ τῷ οἴκῳ Ἰακὼβ τὰς ἀνομίας αὐτῶν.» Ησ. 58:1 (Ο΄). «Υἱὲ ἀνθρώπου, σκοπὸν δέδωκά σε τῷ οἴκῳ Ἰσραήλ, καὶ ἀκούσῃ ἐκ στόματός μου λόγον, καὶ διαπειλήσῃ αὐτοῖς παρ' ἐμοῦ.» Ιεζ. 3:17 (Ο΄). «Καὶ ὁ σκοπὸς ἐὰν ἴδῃ τὴν ῥομφαίαν ἐρχομένην καὶ μὴ σημάνῃ τῇ σάλπιγγι, καὶ ὁ λαὸς μὴ φυλάξηται, καὶ ἐλθοῦσα ἡ ῥομφαία λάβῃ ἐξ αὐτῶν ψυχήν· αὕτη διὰ τὴν αὐτῆς ἀνομίαν ἐλήμφθη, καὶ τὸ αἷμα ἐκ χειρὸς τοῦ σκοποῦ ἐκζητήσω.» Ιεζ. 33:6 (Ο΄).

24

Η εντολή του Χριστού να γράφονται επιστολές προς τις εκκλησίες

«...Ὃ βλέπεις γράψον εἰς βιβλίον καὶ πέμψον ταῖς ἑπτὰ ἐκκλησίαις, εἰς Ἔφεσον καὶ εἰς σμύρναν καὶ εἰς Πέργαμον καὶ εἰς Θυάτειρα καὶ εἰς Σάρδεις καὶ εἰς Φιλαδέλφειαν καὶ εἰς Λαοδίκειαν.» Αποκ. 1:11 (Πατριαρχική Έκδοση). Αυτή είναι η ισχυρότερη παραπομπή για το ότι ο ίδιος ο Χριστός διατάσσει να αποστέλλονται τα γραπτά σε συγκεκριμένες εκκλησίες μιας περιοχής, που κατονομάζονται μία προς μία. Ο ίδιος ο Χριστός επισημαίνει ότι δεν χρειάζεται όλα τα μηνύματα να απευθύνονται στην καθόλου Εκκλησία στο σύνολό της, αλλά ότι ορισμένα ειδικά μηνύματα είναι αναγκαία για ορισμένες εκκλησίες σε ορισμένους τόπους σε ορισμένους καιρούς. «Ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις...» Αποκ. 2:7 (Πατριαρχική Έκδοση). Ο στίχος αυτός της Γραφής δείχνει ότι μια επιστολή που απευθύνεται σε μία εκκλησία μιλά ωστόσο σε όλες τις εκκλησίες για ορισμένα ζητήματα. Η προηγούμενη παραπομπή στο χωρίο Αποκ. 1:11 σημειώνει ότι ορισμένα μηνύματα προορίζονται για συγκεκριμένες εκκλησίες σε συγκεκριμένους τόπους σε συγκεκριμένους καιρούς. Η παραπομπή αυτή τεκμηριώνει ότι, ακόμη και όταν ισχύει η εντολή του Αποκ. 1:11, οι υπόλοιπες εκκλησίες μπορούν και πάλι να διδάσκονται στην πίστη μέσω της διδασκαλίας προς τις συγκεκριμένες εκκλησίες στις οποίες απευθύνονται τα μηνύματα του Αποκ. 1:11. «Τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Ἐφέσῳ ἐκκλησίας γράψον...» Αποκ. 2:1 (Πατριαρχική Έκδοση). Εδώ ο Χριστός απευθύνεται σε μία μόνο εκκλησία. Ο Χριστός παρέχει το υπέρτατο πρότυπο για να το ακολουθούμε όλοι, και όσοι από εμάς έχουμε λάβει την ιερωσύνη. Επομένως, ορισμένα συγγράμματα θα απευθύνονται σε ορισμένες μεμονωμένες εκκλησίες.

Αποστολικές επιστολές προς εκκλησίες κατά περιοχή

«Γράψαντες διὰ χειρὸς αὐτῶν τάδε· Οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ ἀδελφοὶ τοῖς κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν καὶ Συρίαν καὶ Κιλικίαν ἀδελφοῖς τοῖς ἐξ ἐθνῶν χαίρειν...» Πράξ. 15:23 (Πατριαρχική Έκδοση). Αυτό τεκμηριώνει ότι η Σύνοδος των Ιεροσολύμων απηύθυνε επιστολές σε καθορισμένες περιοχές, πρακτική την οποία υιοθετεί εδώ ο Επίσκοπος. «Ὡς δὲ διεπορεύοντο τὰς πόλεις, παρεδίδουν αὐτοῖς φυλάσσειν τὰ δόγματα τὰ κεκριμένα ὑπὸ τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν πρεσβυτέρων τῶν ἐν Ἱερουσαλήμ. Αἱ μὲν οὖν ἐκκλησίαι ἐστερεοῦντο τῇ πίστει καὶ ἐπερίσσευον τῷ ἀριθμῷ καθ' ἡμέραν.»

Πράξ. 16:4–5 (Πατριαρχική Έκδοση). Το Πράξ. 16:4–5 είναι η συνέχεια του Πράξ. 15:23. Το Πράξ. 15:23 δείχνει τη Σύνοδο των Ιεροσολύμων να γράφει επιστολή προς τις εκκλησίες μιας καθορισμένης περιοχής. Το Πράξ. 16:4 και 5 δείχνει ότι οι ίδιες αποφάσεις μεταφέρθηκαν έπειτα από πόλη σε πόλη και παραδόθηκαν στις εκκλησίες. Και καταγράφει ότι το αποτέλεσμα ήταν να στερεωθούν περισσότερο οι εκκλησίες στην πίστη και να αυξηθούν σε αριθμό. Τα δόγματα που εξέδωσε η Σύνοδος των Ιεροσολύμων δεν έμειναν στην Ιερουσαλήμ. Μεταφέρθηκαν πράγματι στις εκκλησίες στις οποίες προορίζονταν να παραδοθούν. Οι εκκλησίες που έλαβαν τα μηνύματα τράφηκαν και στερεώθηκαν στην πίστη και αυξήθηκαν σε αριθμό. Αυτός είναι ο σκοπός των συγγραμμάτων κατά περιοχή προς τις εκκλησίες των δέκα βασιλειών. Ουσιαστικά, οι δύο αυτοί στίχοι δείχνουν ότι η επιστολή προς μια περιοχή, όταν διαβάστηκε μεγαλόφωνα στις συναγμένες εκκλησίες, είχε αποτέλεσμα. «Καὶ ὅταν ἀναγνωσθῇ παρ' ὑμῖν ἡ ἐπιστολή, ποιήσατε ἵνα καὶ ἐν τῇ λαοδικέων ἐκκλησίᾳ ἀναγνωσθῇ, καὶ τὴν ἐκ Λαοδικείας ἵνα καὶ ὑμεῖς ἀναγνῶτε.» Κολ. 4:16 (Πατριαρχική Έκδοση). Ο στίχος αυτός της Γραφής δείχνει ότι οι αποστολικές επιστολές, οι οποίες απευθύνονταν σε μία εκκλησία, κυκλοφορούσαν έπειτα και στις γειτονικές εκκλησίες. «Ὁρκίζω ὑμᾶς τὸν κύριον ἀναγνωσθῆναι τὴν ἐπιστολὴν πᾶσιν τοῖς ἁγίοις ἀδελφοῖς.» Α΄ Θεσ. 5:27 (Πατριαρχική Έκδοση). Η παραπομπή αυτή δείχνει ότι ένα συγκεκριμένο μήνυμα μπορεί να χρειάζεται να παραδοθεί σε μια συγκεκριμένη εκκλησία σε έναν συγκεκριμένο τόπο και ωστόσο να έχει ταυτόχρονα εφαρμογή στην υπόλοιπη Εκκλησία, την εξαπλωμένη στις δέκα βασιλείες, και να είναι εξίσου σημαντικό, αν και ίσως όχι τόσο επείγον όσο για την εκκλησία στην οποία απευθύνεται.

Επιστολές προς τις εκκλησίες της διασποράς

«Πέτρος, ἀπόστολος Ἰησοῦ χριστοῦ, ἐκλεκτοῖς παρεπιδήμοις διασπορᾶς Πόντου, Γαλατίας, Καππαδοκίας, Ἀσίας καὶ Βιθυνίας...» Α΄ Πέτρ. 1:1 (Πατριαρχική Έκδοση). Ο στίχος αυτός της Γραφής δείχνει ότι δεν παρακολουθούν όλοι οι πιστοί τις ακολουθίες της εκκλησίας και ότι ορισμένοι είναι διασκορπισμένοι στις κοινωνίες όπου ζουν. Οι άνθρωποι αυτοί, όντας πιστοί στον Ιησού Χριστό, τον ΚΥΡΙΟ και Σωτήρα μας, είναι εξίσου μέλη του σώματος του Χριστού όσο και εκείνοι που βρίσκονται στις ακολουθίες της εκκλησίας. Και αυτός είναι ο κύριος λόγος για τον οποίο ο Επίσκοπος απευθύνει μηνύματα προς τις «εκκλησίες της διασποράς». Το Άγιο Πνεύμα είναι μέσα σε κάθε πιστό. Όποιος λέει το αντίθετο βλασφημεί το Άγιο Πνεύμα. «Ἰάκωβος, θεοῦ καὶ κυρίου Ἰησοῦ χριστοῦ δοῦλος, ταῖς δώδεκα φυλαῖς ταῖς ἐν τῇ διασπορᾷ χαίρειν.» Ιακ. 1:1 (Πατριαρχική Έκδοση). Πρόκειται για παράδειγμα προσφώνησης προς την καθόλου Εκκλησία, την εξαπλωμένη σε όλη την υφήλιο στη διασπορά. Είναι ένα καθολικό μήνυμα προς ολόκληρη την Εκκλησία. Αναφέρεται στις δώδεκα φυλές, ενώ στη διακονία «Ο Γραμματεύς της Βασιλείας» τα μηνύματα απευθύνονται στις δέκα βασιλείες. Παρ' όλα αυτά, θεσπίζει το προηγούμενο για την προσφώνηση των εκκλησιών σε παγκόσμια κλίμακα. Το προηγούμενο για την προσφώνηση των εκκλησιών ειδικά μιας περιοχής έχει ήδη θεμελιωθεί με τις προηγούμενες σημειώσεις.

Η πρώτη Εκκλησία: επιστολές από εκκλησία προς εκκλησία

«Ἡ ἐκκλησία τοῦ θεοῦ ἡ παροικοῦσα Ῥώμην τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ τῇ παροικούσῃ Κόρινθον, κλητοῖς ἡγιασμένοις ἐν θελήματι θεοῦ διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ παντοκράτορος θεοῦ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ πληθυνθείη.» (πρωτότυπο ελληνικό κείμενο) Κλήμης Ρώμης, *Α΄ Επιστολή προς Κορινθίους*, προοίμιο, ελληνικό κείμενο: Kirsopp Lake (επιμ.), *The Apostolic Fathers*, τόμ. 1 (London: William Heinemann· New York: The Macmillan Company, 1912). «Ἡ ἐκκλησία τοῦ θεοῦ ἡ παροικοῦσα Σμύρναν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ τῇ παροικούσῃ ἐν Φιλομηλίῳ καὶ πάσαις ταῖς κατὰ πάντα τόπον τῆς ἁγίας καὶ καθολικῆς ἐκκλησίας παροικίαις· ἔλεος, εἰρήνη καὶ ἀγάπη θεοῦ πατρὸς καὶ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ πληθυνθείη.» (πρωτότυπο ελληνικό κείμενο) *Μαρτύριον του Αγίου Πολυκάρπου*, προοίμιο,

ελληνικό κείμενο: Kirsopp Lake (επιμ.), *The Apostolic Fathers*, τόμ. 2 (London: William Heinemann· New York: G. P. Putnam's Sons, 1917).

25

«Καὶ ἐπὶ ἡγεμόνας δὲ καὶ βασιλεῖς ἀχθήσεσθε ἕνεκεν ἐμοῦ εἰς μαρτύριον αὐτοῖς καὶ τοῖς ἔθνεσιν.» Ματθ. 10:18 (Πατριαρχική Έκδοση). «Καὶ εἶπεν Ναθὰν πρὸς Δαυείδ Σὺ εἶ ὁ ἀνὴρ ὁ ποιήσας τοῦτο...» Β′ Βασ. 12:7 (Ο′). «Ἔλεγεν γὰρ ὁ Ἰωάννης τῷ Ἡρῴδῃ ὅτι οὐκ ἔξεστίν σοι ἔχειν τὴν γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ σου.» Μάρκ. 6:18 (Πατριαρχική Έκδοση). «Καὶ ἐγένετο ὡς εἶδεν Ἀχαὰβ τὸν Ἠλειού, καὶ εἶπεν Ἀχαὰβ πρὸς Ἠλειού Εἰ σὺ εἶ αὐτὸς ὁ διαστρέφων τὸν Ἰσραήλ; καὶ εἶπεν Ἠλειού Οὐ διαστρέφω τὸν Ἰσραήλ, ὅτι ἀλλ' ἢ σὺ καὶ ὁ οἶκος τοῦ πατρός σου ἐν τῷ καταλιμπάνειν ὑμᾶς τὸν κύριον θεὸν ὑμῶν, καὶ ἐπορεύθης ὀπίσω τῶν Βααλείμ.» Γ′ Βασ. 18:17–18 (Ο′). «...δεήθητι περὶ τῶν ἁμαρτιῶν σου καὶ πάσας τὰς ἀδικίας σου ἐλεημοσύναις λύτρωσαι, ἵνα ἐπιείκεια δοθῇ σοι καὶ πολυήμερος γένῃ ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς βασιλείας σου, καὶ μὴ καταφθείρῃ σε. τούτους τοὺς λόγους ἀγάπησον· ἀκριβὴς γάρ μου ὁ λόγος, καὶ πλήρης ὁ χρόνος σου.» Δαν. 4:24 (Ο′). «Ἰδοὺ καθέστακά σε σήμερον ἐπὶ ἔθνη καὶ βασιλείας, ἐκριζοῦν καὶ κατασκάπτειν καὶ ἀπολλύειν καὶ ἀνοικοδομεῖν καὶ καταφυτεύειν.» Ιερ. 1:10 (Ο′). «Διαλεγομένου δὲ αὐτοῦ περὶ δικαιοσύνης καὶ ἐγκρατείας καὶ τοῦ κρίματος τοῦ μέλλοντος ἔσεσθαι, ἔμφοβος γενόμενος ὁ Φῆλιξ ἀπεκρίθη· Τὸ νῦν ἔχον πορεύου, καιρὸν δὲ μεταλαβὼν μετακαλέσομαί σε,» Πράξ. 24:25 (Πατριαρχική Έκδοση). «Ὁ δὲ Ἀγρίππας πρὸς τὸν Παῦλον ἔφη· Ἐν ὀλίγῳ με πείθεις Χριστιανὸν γενέσθαι. Ὁ δὲ Παῦλος εἶπεν· Εὐξαίμην ἂν τῷ θεῷ καὶ ἐν ὀλίγῳ καὶ ἐν πολλῷ οὐ μόνον σε, ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς ἀκούοντάς μου σήμερον γενέσθαι τοιούτους ὁποῖος κἀγώ εἰμι, παρεκτὸς τῶν δεσμῶν τούτων.» Πράξ. 26:28–29 (Πατριαρχική Έκδοση). «Ἀποκριθεὶς δὲ Πέτρος καὶ οἱ ἀπόστολοι εἶπον· Πειθαρχεῖν δεῖ θεῷ μᾶλλον ἢ ἀνθρώποις.» Πράξ. 5:29 (Πατριαρχική Έκδοση). «Δεν τολμώ να προσφέρω τη Θυσία, αν σκοπεύεις να είσαι παρών.» (μετάφραση από το αγγλικό κείμενο της NPNF2 10) Αμβρόσιος Μεδιολάνων, Επιστολή 51.13, προς τον αυτοκράτορα Θεοδόσιο, μτφρ. H. de Romestin, στο *Nicene and Post-Nicene Fathers*, 2η σειρά, τόμ. 10, επιμ. Philip Schaff και Henry Wace (New York: Christian Literature Publishing, 1896).

Η πρώτη Εκκλησία

«Προς τον αυτοκράτορα Τίτο Αίλιο Αδριανό Αντωνίνο Ευσεβή Αύγουστο Καίσαρα, και προς τον υιό του Βηρίσσιμο τον Φιλόσοφο, και προς τον Λούκιο τον Φιλόσοφο, φυσικό υιό του Καίσαρα και θετό υιό του Ευσεβούς, εραστή της παιδείας, και προς την ιερή Σύγκλητο, μαζί με ολόκληρο τον Δήμο των Ρωμαίων, εγώ, ο Ιουστίνος, υιός του Πρίσκου και εγγονός του Βακχείου, από τη Φλαβία Νεάπολη της Παλαιστίνης, υποβάλλω αυτή την προσφώνηση και αναφορά υπέρ εκείνων από όλα τα έθνη που μισούνται άδικα και κακοποιούνται αυθαίρετα, όντας και ο ίδιος ένας από αυτούς.» (μετάφραση από το αγγλικό κείμενο της ANF 1) Ιουστίνος ο Μάρτυς, *Απολογία Α΄*, κεφ. 1, στο *The Ante-Nicene Fathers*, επιμ. Alexander Roberts και James Donaldson, τόμ. 1 (Buffalo, NY: Christian Literature Publishing, 1885).

26

«Καὶ ἀπεκρίθη πρὸς μὲ Κύριος καὶ εἶπεν Γράψον ὅρασιν καὶ σαφῶς εἰς πυξίον, ὅπως διώκῃ ὁ ἀναγινώσκων αὐτά.» Αββ. 2:2 (Ο′). «Ἔδοξεν κἀμοί, παρηκολουθηκότι ἄνωθεν πᾶσιν ἀκριβῶς, καθεξῆς σοι γράψαι...» Λουκ. 1:3 (Πατριαρχική Έκδοση). «Πάντα εὐσχημόνως καὶ κατὰ τάξιν γινέσθω.» Α′ Κορ. 14:40 (Πατριαρχική Έκδοση).

27

«Οὐκ ἐμμενεῖ μάρτυς εἷς μαρτυρῆσαι κατὰ ἀνθρώπου κατὰ πᾶσαν ἀδικίαν καὶ κατὰ πᾶν ἁμάρτημα καὶ κατὰ πᾶσαν ἁμαρτίαν ἣν ἂν ἁμάρτῃ· ἐπὶ στόματος δύο μαρτύρων καὶ ἐπὶ στόματος τριῶν μαρτύρων στήσεται πᾶν ῥῆμα.» Δευτ. 19:15 (Ο΄). «Τρίτον τοῦτο ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς· Ἐπὶ στόματος δύο μαρτύρων καὶ τριῶν σταθήσεται πᾶν ῥῆμα.» Β΄ Κορ. 13:1 (Πατριαρχική Έκδοση). «Ἐὰν δὲ μὴ ἀκούσῃ, παράλαβε μετὰ σοῦ ἔτι ἕνα ἢ δύο, ἵνα ἐπὶ στόματος δύο μαρτύρων ἢ τριῶν σταθῇ πᾶν ῥῆμα.» Ματθ. 18:16 (Πατριαρχική Έκδοση). «Οὗτοι δὲ ἦσαν εὐγενέστεροι τῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ, οἵτινες ἐδέξαντο τὸν λόγον μετὰ πάσης προθυμίας, τὸ καθ' ἡμέραν ἀνακρίνοντες τὰς γραφὰς εἰ ἔχοι ταῦτα οὕτως.» Πράξ. 17:11 (Πατριαρχική Έκδοση). «Πάντα δὲ δοκιμάζετε, τὸ καλὸν κατέχετε·» Α΄ Θεσ. 5:21 (Πατριαρχική Έκδοση).